

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUČNIKOVA ULICA 6 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 —
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglašje iz Kraljevine Italije in inozemstva ima
UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO

Računal pri poštni čezvremeni zavezi:
Ljubljana, št. 10-351

Sehaja vrst dan opoldne — Mesec a naročnina 11.— Kr. za inozemstvo 15.20 Kr
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed
estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Smrtonosni udarci anglo-ameriškega brodogradništva

Ob afriški obali potopljena 1 križarka, 1 rušilec in več transportnih ladij, nadaljnje ladje poškodovane — Premikanje naših čet na Korziki in v Franciji se izvaja po načrtu

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 13. novembra 901. vojno poročilo: V Franciji in na Korziki se po načrtu nadaljuje premikanje naših čet. Šef francoskega sredozemskega brodogradništva in vrhovni poveljnik obrambe v Toulonu sta svedeno izjavila, da bosta branila francoske vojne ladje in pomorsko trdnjavo Toulon proti slehernemu napadu anglo-saških sil.

Führer in Duce sta zato odredila, da italijansko-nemške čete ne zasledijo področja trdnjave Toulon.

V Marmariki so britanske edince ponovno obkrožile močne napade; letalstvo je ponovno obstreljevalo s strojnimi in razprševali sovražne kolone.

Italijanska torpedna letala in bombniki so v zaporednih valovih napadli anglo-ameriške pomorske oddelke v zalivu Bougie in dosegli nove uspehe: s torpedi so bili zadeti in hudo poškodovani križarka tipa »Leander«, velik rušilec in dva parnika, izmed katerih je imel eden 10.000 ton, medtem ko je neki trgovski parnik, natovljen s strelivom, zletel v zrak, ko je bil zadet, in sta bila zažgana dva druga parnika, ki so ju pogodile bombe, dočim so bila povzročena znatna porušanja tudi v pristaniških napravah.

Majors Carlo Emanuele Buscaglia, ki je vodil v napad svojo hrabro skupino torpednih letal in je s svojo nanovo doseženo zmago potopil nad 100.000 ton sovražnega brodogradništva, se ni vrnil na oporišče. Še dve drugi naši letali se nista vrnila, sestreljeno je bilo ena britanska letala.

Nemški letalski oddelki so izvedli uspele napade proti sovražnim ladjam v alžirskih vodah in potopili: eno prevozno 10.000 tonsko ladjo, pogodili pa dve križarki in tri rušilce ter poškodovali številne druge trgovske edince, izmed katerih so na nekaterih nastale eksplozije.

Naša podmornica, ki se je udeležila operacij ob obali francoske Severne Afrike pod poveljstvom poročnika bojnega broda Pasquale Giglija, je potopila z enim samim napadom dva sovražna trgovska parnika s skupno 25.000 ton.

Prj poslednjih letalskih napadih na Sardinijo je sovražnik, kakor sam priznava izgubil 19 bombnikov. Mnogo ostankov teh letal so našli ob obali. Naša podmornica je s topovskimi streli sestrelila sovražnikovo štirimotorno letalo.

Toča torpedov in bomb na sovražne ladje

Junaško zadržanje in sijajni uspehi torpednih letal nad alžirskimi vodami

Operacijsko področje, 13. nov. s. Oddelki našega letalstva, razvrščeni na otoških oporiščih v srednjem in zapadnem Sredozemlju, so v sodelovanju s skupinami nemških bombnikov in težkih streljavcev ponovili večer svoje močne napade proti sovražnim pomorskim edincem v alžirskih vodah. Skupine bombnikov za visoke poletne in skupine torpednih letal Kr. letalstva so svoje smrtonosne udarce razširile na veliko število tovornih ladij, ki so bile močno zaščitene in ki so bile usidrane v zalivu Bougie. Bombniki so nastopili v več zaporednih valovih in so izvršili napade na pristanišče, kakor tudi na ladje, zasidrane v bazenu zaliva. Prj teh akcijah so bili zadeti pristaniški pomoli, s katerimi so se dvignili visoki stebri dima, a tudi dva trgovska parnika, ki so jih prav tedaj raztovarjali in na krovu katerih je bilo močeno opaziti hude požare, ki so se razširili na ves zgornji del ladij.

Proti našim letalom je najprej poseglo v boj protiletalsko topništvo, nato pa še sovražni lovci, ki so skušali ovirati naše akcije. Navzlic temu pa so bombniki vztrajali v svojem rušenju in so svoje bombardiranje razširili tudi na ladje, ki so se blizale luki.

Torpedna letala dveh skupin, ki sta dosegli že znamenite zmage nad sovražnikom, so večer popoldne ponovno letala nad iste cilje. Prav tako zvečer. Letala skupine pod poveljstvom prvaka posadke torpednih letal majorja pilota Carla Emanuelea Buscaglie so zvečer v formaciji dosegla alžirsko obalo in tamkaj napadla edince v zalivu Bougie. Čeprav so letala naletela na odpor, med drugim tudi s strani znatno večjega števila ameriških lovcev, so naša letala v redu odvrkla svoje torpede, od katerih je enega poglal sam poveljnik formacije in je zadel parnik, natovljen s strelivom, ki je s strahovito detonacijo zletel v zrak. Morje je bilo po eksploziji pokrito z več sto razbitinami. Ista formacija torpednih letal je zadela tudi velik rušilec, ki so ga kasneje videli močno nagnjenega. V letalskih spopadih s sovražnimi lovci je bilo sestreljeno eno letalo tipa »Curtis P 40«. Prav s tega poleta se ni vrnilo letalo majorja Carla Emanuelea Buscaglie. Hrabri oficir je imel s seboj dva podoficirja in 3 specialiste, izmed katerih je bil eden ranjen 11. t. m. a je sam zaprosil, da bi se udeležil tudi nove akcije, ki je bila že 31. akcija njegovega poveljnika.

Pred nastopom noči je še nov val torpednih letal, pripadajočih neki drugi skupini, v štirih patrolah napadel sovražne edince. En torpedo je pri tem tik ob gladini

Imena šefov posadk torpednih letal, ki so v dneh 10. in 11. novembra potopila sovražne edince, so naslednja: major Massilano Erasi, kapitan Guido Fecacci, poročnik Ugo Gusmano, poročnik Giuseppe Cimicchi, poročnik Lino Moschiarri, poročnik Guglielmo Mechelotti in poročnik Silvio Cella.

Iz nemškega vojnega poročila

Berlin, 13. nov. Današnje vojno poročilo nemškega vrhovnega poveljstva pravi: o operacijah v Franciji, v Sredozemlju in v Afriki;

Med napadalnimi operacijami nemških podmornic proti britansko-ameriškim izkrcavalnim brodogradništvom ob obalah francoske Severne Afrike sta bila večer ob atlantski obali Maroka potopljena ena križarka razreda »Birmingham«, ki je bila zadeta s 5 torpedi in 1 rušilec razreda »Carra«. Nadalje so bile v pristanišču Fedala potopljene tri transportne ladje s skupno 22.500 br. reg. tonami.

V zapadnem Sredozemlju so druge podmornice potopile transportno ladjo s 7.000 br. tonami in dosegle torpedne zadetke na dveh drugih večjih ladjah, izmed katerih je bila ena potniška s dvema dimnikoma.

Pri Bougie so nemška in italijanska letala v neprestanih nočnih in dnevnih napadih potopila nadaljnjo transportno ladjo z 10.000 br. reg. tonami in manjšo ladjo, poškodovala pa 14 drugih ladij, med njimi vsaj eno tako močno, da je moglo računati z njeno potopitvijo. Bombni zadetki so bili doseženi nadalje na dveh velikih vojnih ladjah, na eni križarki in treh rušilcih.

Težka bojna letala so podneli bombardiralna pristanišča Bougie in letališče Maison Blanche pri Alžiru.

Zasedanje južne francoske obale je v glavnem končano.

Nadalje javlja vrhovno poveljništvo nemške vojske: Seš francoske vojne mornarice v Sredozemlju in poveljnik obalne obrambe v Toulonu sta podala svedeno izjavo, da se bosta francoska vojna mornarica in pomorska trdnjava Toulon branili proti vsakemu anglosaškemu napadu. Führer in Duce sta zato odredila, da se zasedba trdnjave in pristanišča Toulon po nemških in italijanskih četah opusti.

je bilo opaziti, da so na kraj zadetkov začele prihajati druge sovražne ladje, očitno z namenom, da bi pomagale reševati. Letala, ki so morala nato leteti skozi vihar no področje, so se vrnila na svoja oporišča, da se pripravijo za nove akcije.

Šele začetek italijansko-nemške akcije

Berlin, 13. nov. s. V zvezi z operacijami v Afriki so na pristojnem vojaškem mestu izjavili, da so središnje borbe slej ko prej še vedno Alžir in nekatera druga pristanišča, ki jih je sovražnik zasedel. Tudi današnji komunikacije je v tem pogledu zelo pomembne. Poškodovanih in potopljenih je bilo več nadaljnjih vojnih edinc in prevoznih ladij. Pri tem pa je treba upoštevati, da predstavljajo letalske in pomorske akcije Osi šele začetek italijansko-nemške akcije, ki so jo sprožile anglosaške akcije v francoski Severni Afriki.

Vichijska vlada uradno poroča, da se francoski odpor v Maroku nadaljuje

Vichy, 13. nov. s. Po uradnem poročilu informacijskega ministrstva se francoski odpor v Maroku, čeprav le sporadično, nadaljuje. Casablanca je položila orožje šele po »srđitih borbah«, v kateri so bile izčrpane vse rezerve opreme in streliva s strani branilcev. Okolnica »Jean Barthe« je bila zločena iz borbe in je prenehala z ognjem. Francoske čete so se baje zbrale nekje bolj proti jugovzhodu za nadaljnji odpor.

Položaj v Alžiru označuje poročilo za »stacionarno«.

Tudi poročilo glavnega stana anglo-ameriškega štaba v Severni Afriki potrjuje delno nadaljevanje odpora v nekaterih posameznih krajih.

Nad egiptsko mejo sestreljena sovražna letala

Berlin, 13. nov. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so nemški lovci na svojih varnostnih poletih v zraku nad libijsko-egiptsko mejo sestrelili 11. novembra skupno 13 letal.

Angloameriški brodolomci

Madrid, 13. nov. s. Španski parnik »Villa de Madrid« je vzel na krov 150 milj od Kanarskega otočja 46 anglo-ameriških brodolomcev, ki jih je odpeljal v Gibraltar. Ti brodolomci so pripadali posadkam raznih trgovskih edinc, ki so jih potopile podmornice Osi.

Spor med de Gaulleom in Giraudom

Stockholm, 13. nov. s. Londonski poročevalec lista »Svenska Dagbladet« trdi, da je med generalom Giraudom in generalom de Gaulleom izbruhnil spor. General Giraud, kateremu je ameriški general Eisenhower, kakor znano, priznal poveljstvo nad protivichijskimi Francozi, je namreč izjavil, da nima nič skupnega z generalom de Gaulleom, ki kot podrejeni oficir ne more biti vodja tako imenovane Svobodne Francije.

Junaška smrt junaškega poveljnika Sijajni vojni uspehi majorja pilota Buscaglie

Majors pilot Carlo Emanuele Buscaglia se ni vrnil na svoje oporišče z nekega vojnega poleta. To vest je sporočilo večeršnje vojno poročilo glavnega stana Oboroženih sil. Buscaglia je bil najhrabřejši in najzmagovitejši izmed borcev v tej vojni, poveljnik, ki je Duceja prošil za edino nagrado, da bi smel nadaljevati svoje delovanje na čelu svojega oddelka in je dvakrat v poslednjih dneh vodil svoje tovariše v napad proti angloameriškim pomorskim formacijam vzdolž alžirske obale. Večer popoldne je bila formacija pod njegovim vodstvom med novo akcijo, izvršeno z običajno gorečnostjo proti sovražnim brodogradništvom v pristanišču Bougie, napadena od velikega števila sovražnih lovcev. V siloviti borbi ki je sledila, so streli iz strojne ponovno zadeli letalo poveljnika in povzročili na njem majhen požar. Navzlic temu se je letalo usmerilo proti nekemu velikemu parniku in odvrnilo torpedo, ko je bil stroj že v plamenih. Ladja pa je bila navzlic temu pogodena in se je potopila, medtem ko je Buscaglievo letalo izglinilo tovarišem iz vida. Navzlic vestnemu iskanju ga ni bilo močeno več izslediti. Ni si moglo misliti, da bi bil hrabri prvak posadke torpednih letal, najmlajši major pilot italijanskega letalstva, izginil za vedno s prizorišča borbe, kateri je posvetil vse svoje čudovito življenje.

Carlo Emanuele Buscaglia je bil rojen v Novari 22. septembra 1915. Tam je bil vzgojen v domači hiši in je dovršil studije z zrelostnim izpitom na humanistični gimnaziji 1. 1934. Mesec dni po dovršenih studijah je vstopil v letalsko akademijo kot učenec tečaja »Orione«, Junija 1937 je bil imenovan za pilota podporočnika ter je bil takoj dodeljen oddelkom za bombardiranje, pri katerih je ostal do julija 1940. Po nekaterih vojnih poletih kot šef posadke bombnega letala, je prešel k torpednim letalom ter se je 15. avgusta 1940 udeležil

prve akcije te vrste orožja v napadu na luko Aleksandrijo v Egiptu. Od tedaj dalje je bilo njegovo delovanje neprekinjeno. Buscaglia ni poznal mej svoje udarnosti vojaški službi in svoje gorečnosti. Nad dve leti se je udeleževal skoro vseh operacij in je Italiji in njenemu letalstvu zagotovil vojno prvenstvo, ki mu ni primere niti doma, niti v inozemstvu. Potem ko je skoro leto dni poveljeval 2811. eskadri torpednih letal, je v činu kapitana prevzel poveljstvo 132. skupine, ki jo je vodil od zmage do zmage vse do dne, ko je padel.

Celokupno delovanje, ki ga je razvil v nekaj več kot dveh letih, bi lahko zgovorno prikazali v številkah: 81 poletov torpednih letal, med katerimi je potopil dve težki križarki, dve pomožni križarki, eno ladjo za polaganje mraz in 6 parnikov v skupni tonazi 101.800 ton. Razen tega je s torpedi poškodoval dve bojni ladji, eno no-silsko letalo, 6 križark, 2 rušilca in 4 parnike. Odlikovan je bil s 6 srebrnimi kolajnami za vojaško hrabrost, železnim križem II. razreda in je bil dvakrat za vojne zasluge povišan.

O ljubezni in občudovanju, ki so ga do Buscaglie kazali njegovi tovariši in podrejeni, je zgovoren dokaz zgodba, ki se je pripetila pri poslednji akciji. Neki letalec fotograf je bil zvečer 11. novembra med neko vojno akcijo ranjen. Ko pa je izvedel, da njegov poveljnik spet odhaja na polet, je zaprosil, da bi smel biti tudi on poleg njega in da bi imel to čast, da bi bil član njegove posadke. Major Buscaglia, ki je poznal sposobnosti mladega specialista, je ustregel njegovi želji in ga odpeljal s seboj na polet, s katerega se njegovo letalo ni več vrnilo, toda tudi v tej poslednji akciji se je njemu in vseh njegovi posadki, strnjeni z njim v gorečnosti in v zglejdnosti v en sam blok vere in volje, namejeja zmaga.

Boji na Kavkazu

Vsi sovražni napadi odbiti — Očiščenje v Stalingradu na novo pridobljenega ozemlja

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 13. nov. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na fronti na zapadnem Kavkazu so bili odbiti sovražni napadi. Nemški oklopni oddelci, ki je bil na ozemlju pri Alagirju zasleden, so se vrnila na svoja oporišča, da se pripravijo za nove akcije.

Rumunske čete so južno od Stalingrada odbile sovražne napade, pri katerih je sodelovalo več bataljonov.

V Stalingradu je bilo prejšnjega dne pridobljeno ozemlje očiščeno razpršenih sovražnih oddelkov.

V srednjem in severnem odseku fronte krajevne bojne operacije. Letalstvo je napadalo sovražne oskrbovalne kolone na cestah in železnicah.

Obe strani se pripravljata na zimsko vojno

Berlin, 13. nov. s. V zvezi z zbiranjem sovjetskih čet na srednjem odseku vzhodnega bojišča, proti kateremu so, kakor znano, že nekaj časa naprjeni napadi močnih formacij nemškega letalstva, so na pristojnem vojaškem mestu izjavili med drugim, da se sovjetsko vrhovno poveljstvo verjetno pripravlja na zimsko ofenzivo. Kakor so na istem mestu že večer po-udarili, miraz ne ovira nekaterih operacij. To smo videli v ostalem tudi preteklo leto.

Iz Beneške palače: Poročilo princa Piemontskega

Rim, 13. nov. s. Duce je sprejel v Beneški palači Nj. Kr. Visokot Piemontskega princa in maršala Italije, poveljnika armadne skupine srednje in južne Italije, ki mu je poročal o vojaških zadevah.

Letni obračun Stranke predložil Duceju

Rim, 13. nov. s. Tajnik Stranke je izročil Duceju obračun za fašistično leto XIX. v navzočnosti podtajnika Stranke Barbarinija, šefa, upravne službe Montefusca ter nadzornega odbora pod predsedstvom finančnega ministra in članov Fašistov dr. Elije Rossija Passavantija, dr. Armanda Morinija in Giuseppea Pantela. Finančni minister De Revel, predsednik nadzornega odbora, pa je Duceju izročil poročilo revizorjev ter opozoril, da je vse posle našel v redu. Duce je vzel poročila na znanje, se zahvalil vanje ter je v tej zvezi poudarjal, da se ukrepi o financiranju Stranke ugodno kažejo v postopnih izpolnitvah uprave in v doseženih rezultatih, ki se bodo še bolj pokazali v naslednjih letih ob priliki predložitve proračuna nov zakonodajnim skupščinam. Končno je pohvalil upravne in revizorje in je podal smernice za nadaljnji razvoj dela. Anglo-ameriški

Pozdrav evropskih matematikov Duceju

Rim, 13. nov. s. Duce je prejel naslednje brzojavke: Mednarodni kongres matematikov zaključuje svoje delo, ki je potekalo

Velika japonska zmaga na Kitajskem

Sanghai, 14. nov. s. Japonsko letalstvo nadaljuje svojo akcijo proti skromnim ameriškim letalskim silam, ki so jih Zedinjene države poslale na Kitajsko, in proti njih letališčem. V napadih proti letalskim ciljem v pokrajini Kvangsi in v pokrajini Kunan so japonska letala večer sestrelila v spopadih štiri ameriška letala, nadaljnjih šest pa poškodovala. Z uspehom se nadaljujejo tudi operacije na kopnem, ki so pretekli mesec same v Hopeju zahtevale od čet maršala Čangkajskega izgubo nad 1000 ujetnikov in znatnih količin vojnega gradiva. Tudi komunistične sile so utrpeli kakih tisoč mrtvih. V severnem delu pokrajine Anhvej je 92. Čangkajskova armada bila obkoljena po nagi japonski akciji prav v trenutku, ko se je hotela umakniti bolj proti severu, da bi tam nadomestila neko drugo kitajsko armado, ki je utrpela hude izgube. Dober del 92. armade je bil pri tem uničen. Teh operacij se z japonskimi oboroženimi silami udeležujejo tudi čete nankingske vlade.

na drugi strani pa je prav tako izven dvoma, da tudi nemške in zavezniške oborožene sile nikakor ne mislijo ostati neaktivne.

Bombe na Murmansk

Berlin, 13. nov. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so nemška bojna letala odvrkla 12. novembra na mesto Murmansk in na postajo Poljarni krug več bomb ter povzročila veliko škodo in požare. Ista letala so uspešno bombardirala tudi neki sovjetski rudnik na Laponskem.

Finski odsek

Helsinki, 13. nov. s. Današnje uradno poročilo vrhovnega poveljstva finskih oboroženih sil se glasi: Na bojišču ob Karelski ožini so Sovjeti po dolgi in živahni topniški pripravi prešli z izredno silovitostjo v napad na neko finsko postojanko ter jim je uspelo prodreti v zaledje, a spričo srdite finske reakcije so se morali končno umakniti.

Na srednjem odseku bojišča ob ožini Aunus je topniški ogenj in ogenj sovjetskih metalcov bomb dosegel posebno silovitost. Na južnem odseku bojišča v vzhodni Kareliji je bil ponekod ogenj obojestranskega topništva zelo živahen.

Na severnem odseku istega bojišča je finsko topništvo motilo nasprotnika, medtem ko so bile finske patrole živahno na delu.

v duhu one prisrčnosti, ki napoveduje tovariške odnose med narodi nove Evrope, in v ožraču moške trestnosti, ki je tako potrebna svobodnemu razmahu duha. V tem zgodovinskem trenutku vam matematika 11 držav pošilja udane in hvaležne pozdrave, Predsednik akademik Severi.

Argentinski veleposlanik v Rimu umrl

Rim, 13. nov. s. Umrl je argentinski poslanik pri Kviralatu Manuel E. Malbran. Pokojni je bil veleposlanik pri Kviralatu od novembra 1938 dalje. Rojen je bil v Cordobi leta 1877. In je po promociji iz pravne vede in socialnih znanosti najprej vstopil v sodniški poklic. Diplomatsko kariero je začel šele leta 1909, ko je bil imenovan za prvega tajnika pri argentinskem poslanstvu v Lizboni. Po dveh letih je bil v istem svojstvu poslan pri argentinskem poslanstvu v Washingtonu. Leta 1913 pa je bil imenovan za pooblaščenega ministra pri južnoameriških republikah Kolumbiji in Venezueli. Leta 1919 je bil poslanik v Mehiko. Ko je bil povišan v veleposlanika, je zastopal svojo državo od leta 1923 do 1928 v republiki Čile, od leta 1928 do 1931 pa v Zedinjenih državah, nato v Angliji in končno v Rimu.

Pokojni je bil diplomat izrednih sposobnosti ter globokega znanja in je svoji domovini storil velike usluge. V Rimu na splošno obžalujejo smrt Manuela Malbrana. Kot zagovornik jasne in premočrne politike svoje države je umel skrbno in razumno gojiti tradicijo, po kateri naj med Italijo in Argentino vlada najplemenitejši sporazum na osnovi naravnega in neporočnega prijateljstva obeh latinskih narodov.

Kalgaj (Notranja Mongolija), 13. nov. s. Pomirjenje Notranje Mongolije se je zaradi uspešne akcije japonskih čet, ki sodelujejo z mongolskimi četami in mongolsko policijo, znatno razširilo v mongolsko notranjost. Po uspešnem razčiščenju nekaterih področij od komunističnih elementov so se mnogi prebivalci spet vrnili v svoje vasi, ki so jih iz varnostnih razlogov morali zapustiti. V več sto spopadih proti precej močnim komunističnim četam so Japonci dosegli odlične uspehe že v mesecu oktobru, ko je so-ovražnik moral pustiti na terenu mnogo mrtvih, veliko število ujetnikov in zelo velik vojni plen.

Washington priznava izgube pri Salomonih

Buenos Aires, 13. nov. s. Mornariško državno tajništvo Zedinjenih držav sporoča, da sta bila v bližini Salomonskega otočja poškodovana neka težka križarka in en rušilec.

Razkrinkana ameriška zahrbtnost

Berlin, 13. nov. s. Vsi listi objavljajo s posebnim poudarkom dokument, ki so ga po informacijah iz Vichyja našli v prostoru ameriškega veleposlanstva. Gre za poročilo ameriškega vojaškega atašea vzhajtonski vladi. To poročilo, piše »Börsen-Zeitung«, potrjuje, da je Roosevelt že pred časom sklenil napasti francosko Severno Afriko z namenom, da bi si zagotovil posest tega dragocenega ozemlja, da bi si s tem zagotovil še nadaljnje važne pogoje za svetovno gospodstvo, političnega in gospodarskega značaja ter da bi se končno polastil oporišča, s katerega bi naj mu bilo po njegovem mnenju močeno vdreti v evropsko trdnjavo. Dokument torej v polni meri osvetljuje, kako je lažno, kar sta Roosevelt in njegova propaganda ves čas trdila in še vedno trdita v brezupnem naporu, da abi kakorkoli opravila premišljeni in brutalni napad na Afriko.

Berlin, 13. nov. s. V zvezi z izjavo državnega podtajnika v angleškem zunanjem ministrstvu Lawa glede na igro ameriške politike v Vichyju piše »Nachtausgabe« med drugim: Anglija torej priznava, da so veleposlanik Leahy ter vsa diplomatska in konzularna ameriška zastopstva v Franciji že dve leti sistematično vodili vohunske akcije in hujskali prebivalstvo proti Osi. Zlasti so si pri tem prizadevali, da bi pridobili za protivevropski stvar oficirje in francoske politike. Vršili so z drugo besedo pravo podtalno vojno proti osi. Vendar pa ni nobenega dvoma, da njih cilj ni bil dosežen v tolikšni meri, kakor je to pričakovala Bela hiša. Težave, na katere je anglo-ameriška akcija naletela v francoski Severni Afriki, je treba prav gotovo pripisati izjavljenju ameriške politične akcije v Vichyju.

Dolga je vrsta komunističnih žrtov

Med njimi je tudi učiteljica Marica Nartnikova iz Rožnega dela

Ljubljana, 14. novembra. Toliko mladih, povsem nedolžnih ljudi je že padlo, ne da bi mogli vsaj slutiti, da bodo morali tudi oni napojiti našo zemljo s svojo krvjo.

Med nešteti žrtvami je zlasti mnogo inteligence. Mnogo smo izgubili tudi dobrih vzgojiteljev. Tako tudi v Rožnem delu ni več priljubljene učiteljice Marice Nartnikove.

Marsikdo se bo zgrozil, če povemo, kako je morala umreti nesrečna učiteljica. Kaj je zakrivila? Letos junija je vodila svoje šolarje k prvemu obhajilu. Bil je eden najlepših dni, ko jih doživijo vzgojitelji, ki deli radost z otroki. Toda zvečer istega dne so prišli na dom učiteljice oboroženi neznanci. Prilili so jo, da jim je morala slediti.

Živilski trg pred Martinovo nedeljo

Zadnja povrtina, kolikor je ne morejo vzamti, prihaja še vedno na trg

Ljubljana, 14. novembra. V Martinovem tednu je pri nas že pošlo sneg. Mošt dotlej že prevre v vino ter se umiri, da ga Martin lahko krsti. Novo vino postane dopolnilo ter priboljšek drugih zemeljskih dobrot, ki jih je treba pokusiti na Martinovo nedeljo. Martinova nedelja je uvod v zimo.

Letos nas pred Martinovo nedeljo opomirja na bližajočo se zimo hladna burja, ki zaleže skoraj toliko kakor prvi sneg. Zebe nas že, kakor da je začelo zmrzovati, a doslej je bilo le še enkrat silna. Prodajalke na živilskem trgu tudi že malo zebe in gospodinje tožijo o mrazu. Kljub temu pa ni nastopilo mrtvilo. Burja je začela opominjati tudi zelenjadarje, da je treba pospraviti zadnjo povrtino ter da je najbolje, če je čim več prodajo — tudi tiste, ki ji sneg ne more škodovati. Pozimi se uniči več ali manj zimске zelenjave, če ostane na prostem ali če jo vzimajo. Povrtina, ki ostane na vrtu, je mrtve kapite, če zapade visok sneg in če je zemlja zelo zmrznjena. Večji zelenjadarji ne morejo vzamti vse povrtine, zato jo pa skušajo prodati takoj. Zato je tudi zdaj še na trgu toliko zelenjave. Vreme je suho, da je pospravljanje zelenjave lažje.

Zdaj je torej še čas — kdove, kako dolgo še? — da se gospodinje lahko zalagajo v lepo zelenjavo. Škoda bi bilo res zamuditi priliko, ko je naprodaj tako lepa spinača. Endevlje bo nedvomno vsaj še nekaj, četudi bo več prihodnje dni zapadel sneg, ne bo pa več spinacije, motvilica in zelena radiča. Tudi zelene ne bo toliko in prodajalci ne bo treba več ponujati tako

lepe zelene kolerabe, ki je je bilo toliko naprodaj od pomladi doslej. Zdaj je še precej zeljnatih glav in ohrovt. Kdor bo jutri lahko praznoval Martinovo nedeljo, ne bo pogrešal zelenjave k takšni ali drugačni pečenki. Brez zelenjave ni dobra nobena pečenka, med tem ko smo zelenjave vajeni tudi brez pečenke.

Danes je bil trg seveda bolj založen, ker je bila sobota. Kakor navadno so se potrudili tudi branjevi, da so gospodinje lahko izbirale med lepo razstavljenim uvoženim blagom. Prodajali so zlasti lepo cvetačo, ki jo gospodinje radi kupujejo dan za dnem, za petek in svetek. Tudi sladka paprika je naprodaj vedno najlepša in čudimo se vrtnarjem, ki pridelujejo vse leto ta dober pridelek, ki ga je treba zlasti ceniti zaradi obilja vitaminov. Kakor na splošnem zelenjadnem trgu tudi pri branjevi mraz še ni nič vplival. Blaga je bilo danes še skoraj več kakor prejšnje tiste dni, ko je bilo še topleje. Ugodno je zlasti, da je vreme suho. Stojnice branjevcev so zdaj tudi še sorazmerno dobro založene s sadjem, predvsem z oranžami in citronami. Naprodaj je pa tudi nekaj jabolk in tu in tam prodajajo zadnje hruške.

Nabiralcev gob je menda zdaj že precej manj, zato pa tudi trga ne zalagajo tako dobro z gobami. Mrazovnice so pa začele nekoliko bolj rasti šele zdaj. Danes je bilo naprodaj tudi nekaj škrokov. Precej je bilo še čebularjev. Razen raze kolobarnice je bilo še nekaj zelenkaste. Raze čebularjev je bilo največ rajvih ježkov, a gospodinje raje kupujejo rumene ježke.

Izpred okrožnega sodišča

Na obisku pri civilnem sodniku — Tudi za dolgočasni civilni razpravi se mnogokrat skrivajo bridka življenjska razočaranja tožiteljev in tožencev

Ljubljana, 14. novembra. Velikodušna amnestija je zelo razredila vrste tistih, ki so čakali na kazen za svoje prestopke in zločinstva. V glavnih razpravah dveh — torek, sreda in četrtek — sta bili predno najmanj dve, šestkrat pa tudi štiri, pet razprav, zlasti pred sodnikom poimeno. Sedaj je največ po ena dnevno in tudi sodnik poimeno jih ni sprevljal v četrtek več kot dve z dnevnega reda. V bližnjih dneh je prav tako razpisanih le nekaj manjših razprav: prva večja bo v torek in sredo teden. Trajala bo dva dni. Na zatožno klop bo sedlo skupno 11 obtožencev, med njimi nekaj znanih obtožencev.

Dvorana št. 79 pa kljub temu ne smeve. V njej so sedaj, v dneh, ko ni kazenskih razprav, razprave civilnega sodnega. Te razprave seveda ne vzbujajo posebnega zanimanja, saj malokdaj dosežejo tolikšno stopnjo dramatičnosti, da bi se peložali obtoženci naglo menjali in da bi prišlo do usodnih kontroverz med pričami, obtoženci, sodniki in tožilci. Sedeti na zatožni klopi pred civilnim sodnikom, ne pomeni večje nevarnosti, ni dogodek, ki pahnje človeka s poti ugleda, spoštovanja in ga žigos z znamenjem, ki se obsojencu v večini primerov mašuje v vsem nadaljnjem življenju. Obtožence, obsojence ali ne obsojence, bo zapuščal razpravno dvorano še vedno z glavo pokoncu. Materialni udarec, ki mu ga lahko prizadene sodba, ni breme, ki bi se ga ne mogel tudi v najtežjih življenjskih okoliščinah enkrat znebiti in rano zaceliti. Zaradi obsojence pred civilnim sodnikom ne bo nihče s prstom kazal za njim ga ne bo nihče zaničeval in prezirjal merril, mu ne bo nihče odrekel kos pošteno zasluženega kruha.

Pred civilnim sodnikom se redno razpravljajo tožbe, v katerih gre za najrazličnejše odškodnine. Postopek je drugačen kakor

pred kazenskim sodnikom. Obtožbo povzroča, da so civilne razprave za neposvečenega poslušalca dolgočasne. Ozadje dejanskega stanja, ki privede tožitelja in toženca v razpravno dvorano pred sodnika, ostane največkrat prikriti, vsaj tisto ozadje, ki ni poslovne, trgovske značaja. Ljubzen, mržnja, vsa čustva ostanejo ostanke ostanke prikrita. Tožitelj zahteva ali izpolnitev pogodbe ali pa odškodnino, kakor mu jo dovoljuje zakon. Zahteva priznanje in povračilo kakršnih koli dajatev, posojil, odškodnin za zlorabo, poškodbo in podobno.

V sodno dvorano vstopi s svojim odvetnikom, toženec s svojim. Dokazni postopek se izvaja s pričami in z listinami in se v skrajnem primeru z zaslišanjem obeh strank. Ko sodnik sklene dokazni postopek, govorita odvetnika in sodnik razglasi sodbo, ki jo opre na izpovedi prič, na dokazne listine ali pa tudi — in to so navadno najdolgotrajnejše pravde — če ni drugih dokazov, na izpovedi te ali one stranke, kakor ga je s svojimi izpovedmi znala prepričati o resničnosti svojih trditvev in izpovedi.

Vstopili smo v dvorano sredi razprave. Na hodniku (aka najmanj deset ljudi), starih, mladih, večinoma zgaranih, shušanih obrazov. Vsi so prišli, bodisi za »njo« ali za »njega«, odnosno po njenem ali po njegovem predlogu. Dve skupini šepetata med seboj in pogovor se vsakokrat pretrga, ko se odpro vrata razpravne dvorane. Vsi napeto čakajo, koga bo sluga poklical. Čim pa se vrata za poklicanim zapro, pa nadaljujejo s pomenki — vsaka skupina zase. Nekaj se jih ni pridruživlo ne k enim ne k drugim. Hodijo zamišljeno po hodniku gor in dol, postajajo nestrpno pred oknom in zrejo na sivo dvorišče, kjer kajenzenci spravljajo velik kup premoaga v kleti. To so največkrat nezainteresirane priče, ki kaj malo vedo ali, če kaj vedo, se to skušajo povedati, tako, da ni v korist ne enega ne drugega.

Ducejeve nagrade za rojstvo dvojčkov

Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakoncu Oven Francu in ženi Jofeli iz Ljubljane, Predovičeva 16; zakoncu Agni Jakobi in Mariji, Mlake št. 1, občina Gradac; zakoncu Stangelj Alojziju in Teresiji, Jama št. 2, občina Šmihel-Stopeč, ob priliki rojstva dvojčkov nagrade po 600 lir.

Pricevanje jim je neprijetna izguba časa in bi se mu najrajši izognili, ko bi mogli. V dvorani sedi na klopi pred sodnikom stara žena. Priča. Sodnik ji zastavlja vprašanja za vprašanjem. Skoraj na nobenega mu ne odgovori tako, da bi mu odgovor lahko koristil v presojanju stvari. »Jaz ne vem nič, se nisem brigala za njene stvari. Kako sta se menila med seboj, ne vem. Nekoč je »ona« njej plačevala za hrano, ali 200, 300, 400 din ali 400 lir, ne vem. Kar se pa posojil tiče, vem samo to, da sem ji nekoč posodila 40 lir, ki jih je dala njemu, da si je kupil kapo.« Med odgovarjanjem se večkrat ozre na desno, kjer sedi »ona« — njena hči — s svojim odvetnikom. Starica živi v hiralnici, le redkokdaj je zahajala k svoji hčeri.

Za kaj gre v tej pravdi? Poslušamo, zbiramo drobtinice in sestavljamo pravo sliko. Tožiteljica gleda sedaj sodnika, sedaj pričo, največkrat pa ji pogled uhaja na drugo stran, kjer sedi obtoženec s svojim odvetnikom. Na ustnih ji igra tako odlično zaigran smehljaj, da bi mu lahko vsak nasel, če bi ne vedel, da ji je v srcu prav za prav bridko grenko. Toženec pa strmi pred seboj in mizo in se ne zmeni za drugo kakor za sodnika vprašanja.

Fant, star takrat komaj 19 let, je pred osmimi leti zlozil vse vezi, ki so ga priklapale na dom. Vsa svarila staršev, »dobri« nauki niso pomagali. Bilo mu je dovolj njihove »sitnosti«, dobrot palice resolutnega očeta se je že več kot preobdelal. V soseschi se mu je smehljala mlada žena. Res da je bila starčeva od njega, bila pa je lepa. Gotovo ga je znala tako zapeljivo pogledati, da se mu je zdelo, da se odpirajo nebesa. Vse je dobil, kar je želel. Pri njej je bilo popolnoma drugačno ozračje kakor doma, kjer mu niso skoraj strepli niti s prijazno besedo. Njen vpliv je rasel in posrečilo se ji je, pregovoriti ga, da se je preselil k njej. »Bil je nag in bos, ko je prišel.« zatrjuje »ona«, oblekla sem ga in obula. Ves čas sem ga imela na hrani, dajala sem mu tudi posojila. Jedrnat se njene besede in skrbno se ogibljajo tiste rane, ki jo še danes razieda in peče. Navzoči oče toženca bi najrajši skočil vanjo od strahu in komaj, komaj ga ukroti ostra sodnikova beseda. Tožencu pa se ne zdi vredno odgovarjati na njene ugovorite. »Ugovarjam sem, da ji dolgujem še štiri tisoč, vse ostalo pa sem ji plačal, meni hladnokrvno. Z očetom sta napisala podoben obraz, toda sodnik je že po prvem površnem pregledu ugotovil, da je sestavljen zelo enostranski in da mu ne bo pomagal. Priče ne vedo ničesar, kar bi mu koristilo pri presoji stvari. Če ne bo dosegel poravnave, se bo moral zateči k problematičnemu zaslišanju strank.

»Resno vama obema svetujem, da se kakor koli poravnata. Bojje bo za vas, toženec, ki nazadnje morate plačati, kar ste ji dolžan za hrano, stanovanje in obleko, pa prav tako za vas, tožiteljica, ki nimate nobenih trdnih dokazov za svoje terjatve. Toženec ponuja 4000, vi pa zahtevate 10.000. Vi nekaj popustite, on bo pa nekaj priknal. Tako boste vsaj nekaj dobili in obenem zaključili to neprijetno zadevo.« Pravega odmeva njegove besede ne najdemo. Vname se besedni dvojni med strankama in drugače hladnokrvna tožiteljica se za hip izda: »Vse sem mu dala, po osmih letih pa me je zapustil ter se oženil z drugo. Z njo, vnaprej je premislil, kako me bo prevaril. Imela sem podrobno zapisano vse, kar sem mu dala in kar sem izdala za njega. On pa je beležnico nekaj časa, preden me je zapustil, zažgal.«

Tu smo na končni postaji. Zadeva naprej ni več zanimiva. Se stopajo pred sodnika nove in nove priče. Malokaj vedo ne v prid njemu ne v prid njej. Tožiteljica se spet mirno smehlja, toženec pa zre v svoje zapiske. Dva razočaranja se razhajata. Leto se premagala tožiteljica, ki bi se danes bila privlačna za sebi primernega starejšega partnerja. S tem premladim človekom pa je že zaigrala in oklepa se vladljiv nad, ki naj bi ji prinesel vsaj skromno zadostnjenje za boleče razočaranje. Ne more mu več do živga. Saj ji bo plačal, kar ji je dolžan in kar mu bo naložil sodnik, njega, njega pa ne bo več obhajala. Čas pa bo časoma ubil tudi to bolečino in šla bosta vsak svojo pot kot tujca, ki sta si že davno povedala vse, kar sta si imela povedati.

Vaše razvedrilo naj bo »Dobra knjiga«

Preden se je spomnil, da bi lahko vzel brivce iz kovčega ali da bi mogel za nekaj lir zastaviti svojo uro, je vstopil v tramvaj in zahteval listek do doma. Vstopil je pa v napadni voz.

Izvolite na prvem postajališču prestopiti — mu je dejal sprevodnik. — Tam pa počakajte na drugi voz.

Starč je izstopil in čakal.

Na kolodvor...

Ta voz prihaja s kolodvora. Na kolodvor vozi številka 2. — je odgovoril sprevodnik.

Starč se mu je lepo zahvalil in na prvem postajališču je zopet izstopil ter počakal na pravi voz. — Na kolodvor... je dejal zopet sprevodnik in segel z roko v šep, kakor da hoče potegniti iz njega denarnico.

Če hočete na kolodvor, morate počakati na številko 2. — mu je dejal zopet potestraljiv sprevodnik.

In tako se je to ponavljalo na vsakem postajališču, šlo je sicer počasaj in Starč je bilo precej težko vtičati na vsakem postajališču kovčega v tramvaj in zopet in njega, vendar se je pa polagoma bližal cilju.

Dve postajališči pred domom mu je postalo lažje pri srcu.

No, hvala bogu, zdaj bom končno doma. — je pomislil potiskajoč se dvajsete svoja težka kovčega v tramvaj.

Pokrajinska zveza za zaščito mater in otrok

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XXI št. 291 in upoštevaje potrebo, da se na ozemlju pokrajine uredi pomoč za matere in otroke:

Cl. 1. Ustanavlja se in podreja neposredno Visokemu komisaratu Pokrajinska zveza za zaščito mater in otrok v Ljubljani. Zvezi pripadajo občine ter za to ustanovljene javne in zasebne ustanove, katerim sta namenjena zaščita in pomoč materam in otrokom.

Cl. 2. Zveza ima nalogo izvrševati pomoč materi in otroku po glavnih smernicah narodne ustanove za zaščito mater in otrok — Opera Nazionale per la protezione della Maternità ed Infanzia.

Cl. 3. Zlasti ima Zveza na skrb:

1. ustanavljanje kuhinj za matere: a) za siromašne nosečice, od 6. meseca nosečnosti dalje; b) za siromašne doječe matere, do otrokovega 7. meseca;

2. ustanavljanje materinskih in otroških posvetovalnic. Otroške posvetovalnice sprejemajo zdrave otroke od rojstva do dovršenega tretjega leta radi obdobjnega nadziranja njih rasti ter za vzrejne nasvete. Sprejemajo tudi starejše otroke do pubertete;

3. ustanavljanje razdeljevalnic a) mleka, b) moke in drugih živil in okrepčil za siromašne otroke, ki jih matere ne morejo dobiti;

4. spravljanje nepriznanih nezakonitih novorojenčkov v najdenišnice ali v sprejemališča;

5. upravljanje zavetišč za dojenice in odstavljene otroke do tretjega leta, če jim je mati zaposlena zunaj hiše in jih čez dan ne more varovati ali bi bila iz drugih vzrokov v stiski.

Zveza lahko v celoti ali tudi le delno združi v posebnih materinskih ali dečkih domovih delovanje iz točk 1. do 5.

6. Zveza lahko pomaga tudi drugače: a) z oddajanjem otrok rednikom; b) s spravljanjem pravstveno ali gmojno zapuščenih otrok v kmetijske kolonije ali v vzgojevališča; c) z mesečnimi podporami (živil, oblačil, zibelkami itd.) nosečim in doječim materam, ki ne morejo obiskovati kuhinj ter za prehrano otrok, ko se odstavijo pa do tretjega leta; d) s plačevanjem nagrad za pripoznavanje in pozakovanje nezakonitih otrok; e) z zagotovitvijo pomoči in zaščite telesno ali duševno nenormalnim otrokom, slepim in gluho-nemim; f) skrbec za prevzgojitev zabredlih otrok.

Cl. 4. Zveza skrbi za vzporeditev in za nadzorovanje obstoječih zasebnih in javnih ustanov za pomoč materam in otrokom, usmerjajoč njih delovanje po najnujnejših potrebah prebivalstva in skrbec za potrebne spremembe zadevnih pravil in poslovnikov. Te ustanove se z odlokom Visokega komisarja lahko združijo ali spojojo z Zvezo.

Cl. 5. Zveza za zaščito mater in otrok ostvarja svoje namene: 1. z zneski, katere ji da na razpolago vsako leto Narodna ustanova za zaščito mater in otrok; 2. z morebitnimi dohodki od imovine iz volil, daril, naklonil ali podpor, določenih Zvezi ali vobče za otroke brez navedbe ustanov ali zavodov; 3. z morebitnim nakazilom sredstev Visokega komisarata; 4. s sredstvi, določenimi za podporo materam in otrokom v proračunih občin ali drugih ustanov in zavodov, kolikor jih Visoki komisar z odlokom dodeli Zvezi; 5. z naklonitvami ali drugimi dohodki.

Cl. 6. Zvezo upravlja svet, sestavljen iz predsednika, ki ga imenuje Visoki komisar in iz naslednjih članov: pokrajinske zaupnice Zenskih fašijev, ki je podpredsednica, nadzornika zdravstvene službe Visokega komisarata, načelnika oddelka za socialno skrbstvo Visokega komisarata, enega ali več strokovnjakov za skrbstvo, ki jih izbere po možnosti Visoki komisar izmed

Iz Hrvatske

Poglavnikova knjiga »Strahote za blode v slovaščini. Zanimanje Slovaške za kulturno življenje Hrvatov se kaže tudi v tem, da je bilo že več hrvatskih knjig prevedenih v slovaščino, pripravljajo se pa še novi prevodi. V kratkem izide v slovaškem prevodu tudi Poglavnikova knjiga »Strahote za blode« v prevodu Karla Studenca v zalogi Litere v Bratislavi. Knjiga izide še pred Božičem.

Prva seja državnega sveta. Pod predstvom dr. Mirka Puka je bila te dni v Zagrebu prva seja državnega sveta. Prisostvoval ji je tudi Poglavnik dr. Pavelić, ki je dal v nagovoru smernice za delo državnega sveta.

Za 230 milijonov zadolžnice. Hranilnica Nezavisne Države Hrvatske je pooblašena izdati zadolžnice do zneska 230 milijonov kun. Zadolžnice bodo izdane v kovanju po 1000, 5000, 10.000 in 100.000 kun. Obrestna mera znaša 4% in obresti se zaračunavajo polletno. Država prevzame jamstvo za zadolžnice.

Ko je pa tudi sam zlezal za njima v tramvaj, ga je obilil mrzel pot. V tramvaju je bil ist. sprevodnik, ki je bil v številki 3. Zve na prvi postaji Starčevega križevga pota.

Tri lire. — je dejal sprevodnik mirno in odtrgal tri listke, dva za kovčega enega pa za Starča. Starč ga je debelo pogledal in hotel je nekaj reči.

Saj se že poznava. — mu je dejal sprevodnik. — V ta voz ste vstopili? Se bližu kolodvoru in zahtevate listek do kolodvora. Poznamo take trike.

Potniki so se radovedno ozrli proti Starču, ki je v zadregi zamrmral nekaj nerazumljivih besed. Ta čas, ko je bil Starč že ves obupan, je pa pobralo neko dekletce zasa in tal in vprašalo:

Čigava je ta detarnica?

Starč se je obrnil in spoznal svojo dolgo iskano detarnico.

Nisem je torej niti izgubil, niti mi ni bila ukradena. — se je razveselil. — Gotovo sem jo pomotoma spravil v levi raztrgani žep. Toda kako da je ni bilo niti v levem žepu? Zve prej, preden je sploh prvič vstopil v tramvaj, od kod mu je torej zdaj padla? se je čudil in segel z roko v levi žep. Roka mu je ušla skozi veliko luknjo in našla še večjo v podlogi suknjice.

Ah, tako. — se je spomnil Starč. — gotovo se je zataknila najprej v podlogi, zdaj je pa padla skozi to luknjo.

predavatelj ali specialistov zadevnih strok.

Cl. 7. V občinah opravlja Zveza svojo nalogo po patronskih odborih, sestavljenih v občinah do 5000 prebivalcev iz treh, v drugih občinah pa iz petih članov. Zupan je po svojem položaju predsednik tega občinskega odbora. V odboru so še odposlanca pokrajinske zaupnice Zenskih fašijev, okrajni zdravnik ali pogodbeni zdravnik, ljudskošolski učitelj in duhoven, ki opravlja dušno pastirstvo. V manjših občinah se izbere tretji član iz treh poslednjih strok. Odbor se sestavi z odlokom Visokega komisarja.

Cl. 8. Ta naredba, s katero se razveljavljajo vse nje nasprotujoče ali z njo ne združljive določbe, stopi v veljavo z objavo v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, 10. novembra 1942-XXI.
Visoki komisar Emilio Graziosi

Narodno gledališče

DRAMA

Sobota, 14. novembra: ob 16.30: Gradbenik Solnes. Red B

Nedelja, 15. novembra: ob 10.30: Princenka in pastirček. Otroška predstava. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol. Ob 15: Oče naš. Izven

Ponedeljek, 16. novembra: zaprt

H. Ibsen: »Gradbenik Solnes«. Drama v treh dejanjih. Osebe: Solnes — Levar, Alina, njegova žena — Marija Vera, dr. Herdal — Raztresen, Knut Brovik — P. Kovič, Ragnar Brovik — Verdonik, Kaja Foeljeva — Simčičeva, Hilda Wangel — Boltar, Umkarjeva. Režija: Marija Vera, inscenacija in prevod: ing. arh. B. Stupica.

OPERA

Sobota, 14. novembra: Traviata. Izven.

Nedelja, 15. novembra: ob 15: Gasparone. Opereta. Izven. Cene od 24 lir navzdol

Ponedeljek, 16. novembra: zaprt

G. Verdi: »Traviata«. Opera v treh dejanjih. Osebe: Violetta — Ribčičeva, Flora — Polčeva, Anina — Poljanarjeva, Alfred — Čuden, Germont — Janko, Gaston — B. Sancin, Doupoul — Anžlovar, Obigny — Dolničar, Grenvil — T. Petrovič k. g., sluga — M. Gregorin. Solo pleše Japljeva. Dirigent: D. Zebre, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: ing. P. Golovin.

K. Milčič: »Gasparone«. Opereta v treh dejanjih. Osebe: guverner — Anžlovar, grofica Carlotta — Ivančičeva, zupan Nasone — Zupan, Sindulfo, njegov sin — Rus, Erminio — Sladoljev, Benozzo, krčmar — M. Sancin, Sora, spletčica — Barbičeva, Massaccio — B. Sancin, Luigi — Planecki, Tomio — Marenk, častnik — Jelčnikar, sluga — Simončič. Dirigent in zborovodja: R. Simoniti, režiser in koreograf: ing. P. Golovin.

Beleznica

KOLEDAJE

DANES: Sobota, 14. novembra: Jozefat JUTRI: Nedelja, 15. novembra: Leopold

DANASJE PRIDRITVE

KINO MATICA: Fedora

KINO SLOGA: »Ne pravi mi tega«

KINO UNION: Takšen mora biti moč!

KINO MOSTE: Noč masčevanja in Robinzon 1918

RAZSTAVA STIRIH MLADIH UMETNIKOV, akad. slikarja Kregarja in Omerse ter akad. kiparja Zdenka Kalina in Putriha v Jakopičevem paviljonu, odprta nepretrgoma od 10. do 17.

PRIDRITVE V NEDELJO

KINEMATOGRAFI NESPREMENJENO

VOĐSTVO PO RAZSTAVI v Jakopičevem paviljonu ob 11. dop. Vodi prof. Ivan Vavpotič

DEZURNE LEKARNE

DANES IN JUTRI: Mr. Bakarčić, Sv. Jakobova trg 9, Ramor, Miklošičeva cesta 20, Murrayer, Sv. Petra cesta 78

NEDELJSKO DEZURNO ZDRAVNIŠKO SLUŽBO bo opravljal od sobote ob 20. do ponedeljka do 8. zjutraj mestni višji zdravnik dr. Franc Ciber, Štefanova ulica 7.

Radio Ljubljana

NEDELJA, 15. NOVEMBRA 1942-XXI

8.00: Napoved časa — poročila v italijanski. 8.15: Koncert organista Uliasse Mattey. 11.00: Prenos pete mase iz Bazilike Presv. Oznajenja v Firenzi. 12.00: Razlaga Evangelija v italijanski (O. Marino). 12.15: Razlaga Evangelija v slovaščini (O. Sekovanič). 12.30: Poročila v slovaščini. 12.45: Simfonična glasba. 13.00: Napoved časa — poročila v italijanski.

13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovaščini. 13.20: Operno glasbo izvajajo mladi umetniki. 14.00: Poročila v italijanski. 14.15: Koncert Radijskega orkestra in Komornega zbora, vodi dirigent D. M. Šijanec — slovaška glasba. 15.00: Poročila v slovaščini. 17.15: Ing. Koren Janko: Skrbimo za zdravje malih živali — predavanje v slovaščini. 17.35: Laska glasba. 17.45: Koncert modernih pesmi, vodi dirigent Zeme. 19.30: Poročila v slovaščini. 19.45: Valček. 20.00: Napoved časa — poročila v italijanski. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovaščini. 20.45: Filmsko glasbo vodi dirigent Segurini. 21.15: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodeluje sopranistka Ksenija Vidali — operna glasba. 21.50: Predavanje v slovaščini. 22.00: Plošče. 22.15: Koncert pianistke Pine Pitini. 22.45: Poročila v italijanski.

PONEDELJEK, 16. NOVEMBRA 1942-XXI

7.30: Pisana glasba. 8.00: Napoved časa — poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovaščini. 12.45: Polke in mazurke. 13.00: Napoved časa — poročila v italijanski. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovaščini. 13.20: V kraljevstvu plesa. 14.00: Poročila v slovaščini. 17.15: Koncert pianistke Marte Bizjak-Valjalo. 17.35: Pisana glasba. 19.00: »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovaščini. 19.45: Komorna glasba. 20.00: Napoved časa — poročila v italijanski. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovaščini

Od ledine do črne zemlje

Ledinska zemlja, obdelana v zadnjih letih, se ne bo tako hitro spremenila v prsteno kakor želimo

Ljubljana, 14. novembra. Humus, črna, sprstena, črna zemlja — so imena le za isti pojem. Črna zemlja se pa seveda precej razlikuje od druge. Vsaka črna prst se ni sprstena v pravem pomenu besede. Tudi črna šotna zemlja ni povsem istovetna s sprsteno. Prav tako ni posejana vsaka zemlja, čeprav je dobra ter rodovitna, enako s humusom: nekatera ga vsebuje več, druga manj. Črna, vrtna zemlja je ideal mešanih obdelovalcev vrhov. Novi mestni okraj, ki so vrtno mesto v pravem pomenu besede, so se razvili na ozemlju nekdanjih travnikov in njiv. Meščani so ob svojih domovih začeli urejevati večje ali manjše vrtove. Toda marsikje zemlja ni bila dovolj dobra, da bi lahko dejala toliko, kakor bi želeli na tako majhni površini. Ta zemlja se ni »vrtina«. Posamezni meščani so dovažali ter kupovali vrtno zemljo od vrtnarjev in drugih posestnikov, da bi izboljšali ledine. Da je razlika med zemljo in zemljo, so sprevideali tudi zadnja leta mnogi mešanski obdelovalci zemlje, ki so zasadi li opate v ledine kakor pravi pionirji.

Marsikdo zavidava Krakovčane in Trnovčane za njihovo črnilo. Zemlja v Trnovcu in zlasti Krakovcu je res v pravem pomenu besede vrtna. Ljudje, ki so se šele v novem času začeli zanimati za zemljo ter obdelovanje, bi tudi želeli obdelovati svoje vrtove s takšnim uspehom kakor izkušeni Krakovski in Trnovski zelenjadjarji. Morda kdo misli celo, da si lahko ustvari kmalu tako dobro zemljo, kakršna je v Trnovskih in Krakovskih gredah. Vedeti pa moramo, da je Krakovski humus nastal v stoletjih skrbnega obdelovanja in gnojenja zemlje. Krakovčani, ki so bili podložniki križevniške komende, so obdelovali vrtove, kjer še danes uspeva tako lepa zelenjava, da zdajva. Tudi tam v začetku ni bilo tako lepe sprstene. Humus je pri nas v veliki meri sad dela človeških rok. Nastal je pod ugodnimi pogoji, ne pa »sam od sebe«.

Ni mogoče točno določiti, kakšna kemična spojina je humus, kaj razlikuje se od ali manj po tem, iz kakšne zemlje, vedno snovi je nastal. Če se pa oziramo na povprečne številke, je sprstena zemlja, ki vsebuje 58-64% ogljika 35% kisika, 4,5% vodik in 2-8% dušika. Takšne zemlje je v srednje dobri zemlji le 3 do 5%.

Zakaj je prav sprstena tako rodovitna? Če hočemo to razumeti, moramo tudi vsaj malo poznati življenje rastlin in čudoviti proces spreminjanja anorganičnih snovi v organske. Rastlina, ki črpa hrano iz zemlje, potrebuje pri tem pomočnike, bakterije. Nevidna armada mikroorganizmov mora prve predelati zemljo, da razpade v spojine in raztopine, uporabne za rastlinsko hrano. Pri tem procesu opravlja pomembno nalogo tudi voda. Ko se črnica

razkaja daje rastlinam hrano, ki jo imenujemo dušik; pri tem nastaja tudi ogljikov dioksid, ki raztopljen v deževnici omogoča topljenje fosforne kisline, kalija in apna. Črnica ali sprstena je rodovitna tudi zaradi tega, ker je mnogo bolj rahla in luknjčava kakor n. pr. ilovica. Luknjčava zemlja vsebuje več zraka in je zato tudi toplejša, ker je zrak slab prevodnik toplote. Primes sprstene težki, ilovnati zemlji torej popravi zemljo tudi fizikalno. Toda humus popravi tudi pešeno zemljo, ki postane bolj povezana, to se pravi da v resnici učinkuje nasprotno kakor pri ilovnati zemlji. Peščena zemlja se preveč razsipa in voda skozi njo prelahko pronicata. Zato pa trpi zelo zaradi suše.

Razlikovati je treba med sladkimi in kislim humusom. Sladki humus imenujemo tudi »nevtalni humus«. Nastane ob razkajanju rastlinskih in živalskih odpadkov ob pristopu zraka. To bi moral obdelovalec zemlje vedeti, da bi primerno uporabil gnoj. Gnoj namreč ne smemo pregloboko pokopati ali podirati, kajti v globljih plasteh ne more do njega prodreti zrak. Kako globoko pa podoravmo gnoj ali rastlinske odpadke, zavisi predvsem od kakovosti zemlje. V rahli zemlji ga smemo podirati globlje. V peščeni zemlji ga je treba podirati globlje kakor v težki ilovnati. Sicer se gnoj spremeni v sprsteno tudi, čeprav od njega ne more prodreti dovolj kisika, toda tedaj nastane kisli humus. Po takšnem humusu postane zemlja kisla. Včasih ostane kisla dolgo dokler se dobro ne prezrači ali oksidira. To je pomembno, kajti mnogim rastlinam kisla zemlja ne prija. Predvsem zaradi tega je tudi potrebno oranje ali prekopavanje zemlje pred zimo, posebno, če je močvirna. Zemljo moramo dobro prezračiti, da jo tako razkisamo. Vedeti pa moramo tudi, da zemlja, ki vsebuje humusne kisline, ne vsebuje dovolj rastlinske hrane. Kisline razkrajajo snovi, ki jih rastlina potrebuje za hrano in voda jih izpira v globlje plasti, do kamor korenine ne sežejo. Po tem nam postane razumljivo, zakaj je potrebno globoko oranje pred zimo. Velikoga polja je pri tem seveda, da preorana zemlja bolne premrzne ter postane rahlejša. S prekopavanjem ali preoravanjem zemlje pred zimo pospešujemo proces nastajanja dobre črnice.

Če torej želimo, da bi se ledinska zemlja, ki smo jo začeli obdelovati zadnja leta, vsaj sečasom spremenila v sprsteno, jo moramo marljivo obdelovati, a ne, kakor so delali nekateri, ki so zasadi li v njo samo konico lopate. Prekopati jo je treba pred zimo. Seveda je pa neobhodno potrebno tudi gnojenje. Zato smo govorili, kako pomembno je, da si meščani pripravljajo kompost, ker jim primanjkuje hlevskega gnoja, in da si lahko pomagajo zelo z zelenim gnojenjem.

družinskega življenja. Županstvo pošilja potem po en izvod časopisa vsem onim občanom, ki so pod orožjem in ki radi prebirajo smotno zbrane ter zanimive podane novice iz Gignesa. Pa tudi domačini sami z zanimanjem prebirajo vesti, ki jih objavlja občinski vestnik. Verjetno bodo sledile tudi druge občine temu zgledu prijazne alpeke občine.

— **Razpis za najlepšo pesem.** Milanski pokrajinski Dopolavoro objavlja peti razpis za najlepšo pesem v italijanskem. Udeležijo se ga vse založniške ustanove, pa tudi posamezni skladatelji in avtorji. Razpis vsebuje štiri sekcije in sicer pesmi, ki povzdigujejo italijanska vojna dejanja, nadalje ljudske pesmi, moderne pesmi v hitnem ritmu in moderne pesmi v bolj poetičnem ritmu. Med italijanskimi skladatelji se opaža živahno zanimanje za ta razpis.

— **Navodila poljskim delavcem.** V navzočnosti konfederalnega predsednika nac. svetnika Anija Bignardija ter odličnih predstavnikov oblasti in stranke je bil ob predstavitvi novega kmetijskega doma v Bologni glavni sestanek zaupnikov in sindikalnih dirigentov pokrajinske fašistične zveze poljskih delavcev. V okviru izbrpnega poročila o nalogah poljskega delavstva je očrtal nac. svetnik Anij Bignardi navodila, ki se tičejo nadaljnjega delovnega programa sindikalne organizacije poljskega delavstva. Ob zaključku je bilo izrečenih Zveznemu tajniku v Bologni 500 zavojev, ki so bili poklonjeni v dar vojakom v Severni Afriki.

— **Odklonjena pomilostitev treh švicarskih vojnouboj.** Zvezni zbornici v Bernu sta zavrnili prošnjo za pomilostitev, ki so jo naslovili na zbornici prijateljstev, ki so bili zaradi vohunstva ter izdajstva obsojeni na smrt.

— **Smrt v koledovski čakalnici.** 54 letni Peter Stefan Scala iz Milana je bil na vojni vozičku Rim. Počakal je zveze s svojim vlakom, pa je šel v čakalnico. Nenadoma se je zgrudil na tla in je obelzel negiben. Kmalu zatem je izdihnil. Zdelo se je srčno kap.

— **Potresne šanke** so beležile potresomerne naprave v geofizični ter meteorološki opazovalnici v Bariju. Potresni sunki so bili precej močni, potresno središče je v daljavi okoli pet tisoč km.

— **Prirodne muhe: 6 in pol kg težke repa.** Na polju pri naselbinah Faule di Polonghera je zrasla orjaška repa. Iz povsem normalnega semena je pognala 6 in pol kg težka repa. Nenavadna rast orjaške repe vzbuja zanimanje vse okolice. S pozornostjo si jo ogledujejo kmetijski gospodarji in gospodinjice, ki jo prihajajo gledat več ur daleč.

— **Proslave Tita Liviya v Španiji.** Tudi v Španiji praznujejo 2000 letnico Tita Liviya. Tako je organiziral v Saragosi takšno proslavo tamošnjih Italijanskih kulturnih zavod ob sodelovanju pokrajinskega zastopstva ljudske vzgoje. Slične proslave ob 2000 letnici znamenitega rimskega pisca bodo tudi po drugih večjih španskih mestih.

— **Hrvatska kulturna razstava v Rimu in Milani.** Kakor znano, je bila prva hrvaška kulturna razstava v Benetkah že zaključena z lepim uspehom. Ta razstava, ki je bila prirejena pod geslom »Hrvatska skozi stoletja«, bo prenešana v Rim in Milano. V Rimu bo nameščena razstava v veliki razstavnici palači v ulici Nazionale.

LOURDANSKI KINEMATOGRAFI
Predstava ob 16.15 in 18.15. Uro: 16.15. Uro: 18.15. Ob nedeljah in praznikih v vseh treh kinematografih: ob 10.15, 12.15, 14.15, 16.15 in 18.15. uri.

KINO MATICA TELEF. 22-41
Tragična ljubezen ruske velikaškinje...
Fedora
Luisa Ferida, Amedeo Nazzari, Osvaldo Valenti

KINO UNION TELEF. 22-21
Ljubezen lepe, razvignene meščanke in postavnega ter značajnega kmetijskega fanta
Takšen mora biti mož!
Igralci: Adolf Jahr, Birgit Tengroth

KINO SLOGA TELEF. 27-30
Popularni komik »Macario«
v svojem najduhovitejšem filmu
Ne pravi mi tega
Sodeluje Ipa Silvana Jachino in Vanda Osiri

— **Letošnje Vodnikove knjige** izidejo za Miklavža. Člani prejmejo za 16 lir članarino in 1 lro, odn. 2 dopravnine Vodnikovo prajsko za leto 1943 in povest Janka K. »Na novinahe«. Ker tiskamo knjige le v skromni nakladi, vnapredu opozarjamo vse člane, naj pohite s prijavi, da ne bodo ostali brez knjig. Prijave sprejemajo: pisarna Vodnikove družbe, Puceljčeva 5, poslopje Narodne tiskarne, prodajalna Tiskovne zadruge, Šelenburgova 3 in knjigarna Učiteljske tiskarne, Francišanska ul. 6.

— **Janka Kaca povest »Na novinahe«**, ki izide v letošnji izdaji Vodnikovih knjig, je izredno globoko in mojstrsko pisano novo pripovedno delo znanega obhvalovalec ljudskih tipov in usod iz Savinjske doline

— **Predzgodovinsko središče pri Burgosu.** Ob arheoloških izkopavanjih v Silosu v pokrajini Burgos se je, kakor poročajo iz Madrida, pokazalo, da gre pri tem za odkritje pravega predzgodovinskega središča, ki je bilo zgrajeno ob pričetku prvega tisočletja pred Kr. To predzgodovinsko središče je bilo naseljeno skozi 1300 let. Razen značilnih predzgodovinskih predmetov so bila najdena oblačila iz rimske dobe, pa tudi iz dobe zapadno gotskega vladstva. Sredi utrbenih del in poslopij so bila odkrita zanimiva keramična dela, orožje, gospodinjinski predmeti, pa tudi razne vrste nakita. Izkopanine so velike važnosti za ugotavljanje ter proučevanje prve arijske invazije v Španijo ter za razčiščenje odnosov med prvotnim prebivalstvom na eni strani ter Zapadnimi Goti na drugi strani. Te izkopanine so privabile v Silos številne arheološke raziskovalce ter učenjake iz Španije, pa tudi iz drugih evropskih držav.

— **Nov zavod za proučevanje italijanskih političnih pism.** Agencija »Agit« poroča: V svoji zadnji seji je sklenil ministrski svet, da se ustanovi v Rimu poseben zavod za proučevanje italijanskih političnih pism. Služatelji se bodo pečali za znanstvenim proučevanjem najpomembnejših italijanskih političnih spisov ter pism od Danteja, ki je bil oznanjevalec srednjeveške univerzalne monarhije, pa preko Marsilija Padovanskega, Alberica Gentila, Machiavelija, G. B. Vica, pa do Mazzinija, apostola italijanske ter evropske mladine, ter Mussolinija, oznanjevalca nove Evrope in ustvaritelja imperija. Omenjeni zavod bo skusil prikazati tudi prispevek Italije ter njenih velikih sinov k razvoju evropske civilizacije. Finančna sredstva za novi zavod so zagotovljena s strani raznih zavodov ter zasebnikov, pa tudi v proračunu ministrstva ljudske vzgoje je vnesena v ta namen postavka 50.000 lir. Zavod je postavljen pod nadzorstvo ministrstva ljudske vzgoje, temu je priznana svojstvo pravne osebe. Statut zavoda, ki bo urejeval pouk ter sestavno ureditev zavoda, bo odobren s posebnim Kraljevim odlokom.

— **Slovenski čebelar** je prakar zaključil s skupno 11. in 12. številko 45. letnik. V uvodnem članku razpravlja Metod Klemen o treh vrstah kranjčja, to je: o Janšem panju, trgovskem in navadnem kranjčju. Urednik Bukovec nadaljuje poučno zgodovinsko razpravo o naših panjskih končicah. Članek je zopet lepo ilustriran. Fr. L. piše o pravilnem shranjevanju medu in o prasilniški - negovanju. Objavljeno je poročilo o obnem zboru. V »Kotičku za radovedneže« in »Dobrotur« najde čitatelj marsikatero zanimivo poučno drobtinico. Iz sejnih zapisnikov je razvidno, da Čebelarstvo društvo doslej še ni prejelo sladkorja za krmiljenje čebel. — List bo izhajal prihodnje leto v dosedanjem obsegu in nakladi.

— **Nesreče.** Angela Mihelič, 37-letna žena delavca iz Snerberja, se je peljala z vozom domov; ko je bila že blizu doma, so se ji splašili konji in je padla z voza ter si zlomila desnico. Prepeljali so jo v ljubljansko bolnišnico. V zadnjih dveh dneh so bili sprejeti v bolnišnico še naslednji pomorskeci: Ana Bogojčević, 60 letna zasebna iz Ljubljane, je padla na cest; in si zlomila levico. — Primož Sedmak je šlo kolo čez levo nogo in ga močno ranilo. — Janeza Piskurja, 53 letnega posestnika iz Trebnjega, je konj brčnil v levo nogo in mu jo zlomil. — Filipu Stefančiču, 50 letnemu posestniku iz Plešivice pri Brezovici, je padla lestva na glavo. — Franc Cerovšek, 14 letni sin delavca iz Brezovice, si je pri padcu v gozdu, kjer je nabiral gobe, zlomil levico.

NI UTEGNIL
Janežer, pride domov ves blaten.
— Kaj si pa zopet počel, da si tak? —
vzklikala mati.
— V blato sem padel.
— In kar v novih hlačah?
— Da. Nisem utegnil sleči jih.
KAJŠKOV VPRASANJE
— Kaj moraš res ves dan držati cigareto v ustih?
— Kje naj bi jo pa držal?
NEMOGOČE
— Natakaj v moji juhi plava mrtva muha.
— Nemogoče, gospod! Če bi bila mrtva, bi ne mogla plavati.
POZNA GA
— Če si hotel brčniti žogo, zakaj me pa nisi poprej vprašal, da-li smeš?
— Prav zato ne, papa.

IZ LJUBLJANE

Pozor pred tatavi živilskih nakaznic

Ze prejšnji mesec smo prebivalstvo opozarjali, naj ne izroča živilskih ali oblačilnih nakaznic prav nikomur, čeprav bi se tako uradno nastopal in se izkazal celo z uradno legitimacijo. Mestni preskrbovalni urad namreč nikogar ne pošilja k strankam po karte, da bi jih vzel in prinesel, temveč vedno povabi stranko samo v urad, če je treba kaj urediti zaradi živilskih ali drugih nakaznic.

Takrat se je v ponedeljek spet pojavil v Krojaški ulici Silno oblastno je nastopal in z odličnim uradnim glasom zahteval naj mu pokažejo živilske nakaznice, da jih uradno pregleda, če je vse v redu in po predpisih. Ze skrajno izrabljene nakaznice je pustil, celo karto je pa vzel seboj seveda je pa ni prinesel v mestni preskrbovalni urad, ker jo je ukradel za svoje umazane namene.

Opozarjamo prebivalstvo, da se tako oblastni in uradni nastop, ter neeghidna aktivna nikogar nikomur ne daje pravice pobirati živilske nakaznice, ker, kakor rečeno, mestni preskrbovalni urad nikogar ne pošilja po kakršnekoli nakaznice, temveč stranke vedno vabi v urad.

Zato vsakega takega predrzneža takoj izroči policiji!

— **Je hladneje.** Zračni tlak narašča od dne do dne in, sorazmerno s tim, je vedno hladneje. Najbrž bi že dobili sneg, če bi zračni tlak malo popustil. Čudno se nam zdi, da je še vedno oblačno, čeprav je že doslej zračni tlak skoraj najvišji. Včeraj je bila najvišja dnevna temperatura komaj za dobro stopinjo višja kakor minimalna; znašala je 4.4. Davi je bilo še hladneje kakor včeraj jutraj. Najnižja temperatura je znašala 2.6.

— **Umrlj so v Ljubljani ob 6. do 12. t. m.** Kraškovic Apolonija, roj. Remškar, 82 let, trgovka, Stari trg 22. Krašovec Helena, 85 let, zasebnica, Japljeva ul. 2. Hahn Katarina, roj. Zorč, vd. Pirc, 69 let, zasebnica, Kolezijska ul. 2. Legh'ssa Marija, roj. Podbešek, 83 let, vdova čevljarja, Levstikova ul. 25. Zor Miroslav, 68 let, pokončevalec mrtve, Francišanska ul. 7. Golob A. o. v. 71 let, zvanec dr. žel. v p. Vojvodina c. 54. Debevec Breda, 29 let, hčerka škofskega upravitelja, Blatnovec c. 53. Gracsek Stefan, 53 let, vlakovodja dr. žel. v p. Ljanske c. 159. Dolinar Franc, 45 let, poljski delavec, Vidovdanska c. 9. — V ljubljanski bolnici so umrli: škofca Vincencij, 1 1/2 let, sin poselnika, Sp. Brezovo 17 pri Višnji gori. Grohar Ivana, 39 let, vdova dr. čestara, Poodhrov Gradec 43 pri Ljubljani. Zdešar Ivana, 4 let, hči poselnika, Sijca 19 pri Dobrovi, Resnik Matilda, 27, slu. Cesta v Zeleni log 37. Bolta Ivan, 73 let, trgovec, Krakovska ul. 20. Stehlar Marija, 22 let, trgovska pomočnica, Stojice 69, obč. Jezica, Kopečev Marija, 34 let, trgovska nastaviteljka, Majstrove ul. 14. Farkaš Kristina, roj. Pavčič, 38 let, žena delavca, Pod jezami 15. Justin Anka, 26 let, žena mornar narodnik, Robieva ul. 7. Klun Mila, 51 let, trgovka, Ribniška c. 44. Zdešar Ivan, 73 let, trgovec, Rožna ul. 44. Zdešar Marija, roj. Belec, 67 let, prevzitarica, Predjamska ul. 31. Mihelič Ivan, 9 let, sin kovača, Karloviča 5 pri Velikih Laščah. Zorman Janko, 2 let, sin ključavničarja, Sv. Petra nasip. Marincelj Peter, 50 let, gostilničar, Hrašnje 7, obč. Polje. Novak Marija, 19 let, hči poselnika, Brezje 3, obč. Dobrunje. Korenčič Jedert, 68 let, dlnarica, Vir 26, obč. Stična. Lipovšek Marija, 41 let, služkinja, Za gradom 4. Brinar Kristina, dlnarica, Smarjeta-Sv. Krištof.

KINO MOSTE
Amedeo Nazzari in Clara Calamai
Noč maščevanja
Drugi film: 200 let po Robinzonu na Robinsonovih otokih
Robinzon 1918
Ker je zanimanje za ta dva filma že danes ogromno, opozarjamo na predprodajo, ki bo v nedeljo od 10. dalje. Nedelja 13.30 in 16.30, delavniki 16.30

— **Je sobotarski, bearski in plesarski pomočniki** so vabljani, da se udeležijo organizacijsko-strokovnega sestanka, ki se bo vršil v nedeljo, dne 15. novembra ob 10. dopoldne v tajništvo industrijskega oddelka Pokrajinske delavske zveze. Za člane udeležba obvezna! — Predsedstvo Skupine sobotarskega in plesarskega.

— **Oddelek industrijskih delojemalcev PDZ** vabi vse delavce in delavke industrijskih kategorij, ki so se vpisali v sindikate, da čim prej dvignejo članske izkaznice. Za člansko izkaznico je treba plačati Lir 1. Člani lahko dvignejo izkaznice v tajništvo oddelka med uradnimi urami, ki so vsak delavnik od 8-12 in od 3-6 ure. — Industrijski odsek PDZ.

— **Vsi šoferji** v Ljubljani so vabljani, da se zanesljivo udeležijo sestanka, ki se bo vršil v nedeljo, dne 15. nov. ob 10. dopoldne v pritličje Pokrajinske delavske zveze. Na sestanku se bodo določile smernice, po katerih naj se šoferska delegacija ravna na predstoječi anketi za ureditev šoferskega vprašanja. Zato naj ne bo nobenega šoferja, ki bi od tega važnega sestanka izostal. — Predsedstvo Skupine šoferjev PDZ.

— **Je čistino kopalnice** v Zavodu za socialno zavarovanje na Miklošičevi cesti št. 20 bo z 20. XI. 1942 zopet odprto. Kopalnice bo zaenkrat odprto le tri dni v tednu, to je ob petkih in sobotah ves dan od 9. do 18.30 ure, ob nedeljah pa le dopoldne od 8. do 12. ure. Parna kopalnica bo odprta samo za moške ob sobotah ves dan.

— **Dr. učiteljske** v Ljubljani. Ravnateljstvo drž. učiteljskega špola učencem in učenkam II. do IV. letnika, da naj pridejo v torek, dne 17. novembra t. l. ob 8. uri v Šolo. Resljeva cesta, ker se bo ta dan pričel pouk. Urnik in druga navodila bodo sporočili gg. razredniki.

— **Gambellovo passito**, valpoličello, ehanti in kraljši teran v originalnih steklenicah v gostilni Lovšin.

— **Po 1 lro** za kg nudi Mali gospodar — Žegosa na Gallusovem nabrežju 33 obrazano korenje za prehrano živali.

— **Gospodinjki kolektor** za leto 1943/XXI-XXII bo izšel v založbi knjižarne Tiskovne zadruge, Narodna sprejema knjigarna v Šelenburgovi ulici št. 3.

Sportni pregled

Objave NZ

Nogometna zveza objavlja glede jesenske nogometne turnirja, ki je bil končan preteklo nedeljo, se naslednje: Po vpogledu sodniškega poročila je verifciorana finalna tekma, odigrana dne 8. t. m. med Ljubljano in Marso s 3:0 v korist prve. Zato je končni vrstni red v turnirju B ugotovljen takole: 1. Ljubljana, 2. Mars, 3. Vič.

Nagrade. Kakor je bilo že javljeno, se nagrade za moštva ki so sodelovala na turnirju, lahko dvignejo pri nogometni zvezi.

Kar se tiče nagrade za najbolj fair moštvo, je bilo po sodniških poročilih ugotovljeno, da moštva Zabajka, Vča in Dopolavora v turnirju A ter moštva Ljubljana, Marsa, Dopolavora, Zabajka in Viča niso prejela v teku turnirja nobene kazni ali opomina in se zaradi tega nagrada, določena v ta namen, razdeli na enake dele med vseh osem omenjenih moštvo.

Nagrada za četrto plasirano moštvo ne bo izdana.

Jutri na obisk k Hermesu

Table-teniški propagandni turnir, ki ga prireja jutri ob 8. sportna sekcija »Hermes« v dvorani hotela Mklč bo nudil ljubiteljem igre z bel žogico, sodeč po predanih prijavih, lep sportni užitek. Sportna sekcija »Hermes« je za ta turnir opremila svojo igralno dvorano z novimi mizami ter izvrstno razsvetlavo. Za zmagovalce so pripravljene lepe praktične nagrade. Iz propagandnih ozirov ni nobene vstopnine. Sodeč po velikem številu prijav bo turnir trajal vso nedeljo ter se bo odigrala bržkone finalna borba šele popoldne.

Sportna sekcija »Hermes« prirščno vabi vse ljubitelje tega sporta, naj jo obiščejo!

— **Kdo je začel s stafetnimi teki.** V novemšem času trdijo, da so bili izvedeni prvi stafetni teki v Nemčiji in ne kakor so doslej mislili v Angliji. Kedaj točno so z njimi začeli, ni mogoče ugotoviti. Vsekakor je gotovo, da so bili že v navadi okoli l. 1890. V začetnih letih tekači niso prenašali palice, pač pa z zastavico. Prve stafete so bile 5x100 m, nato 4x100 m in kasneje tudi 3x100 m. Zelo priljubljena je bila nekaj časa tudi stafeta 10x100 m. Od l. 1903 naprej je v navadi stafeta 3x100 m, med tem ko so uveljavili tako imenovano švedsko stafeto 400x300x200x100 m, čele mnogo kasneje. Po olimpijadi 1908 so se navdušili za olimpijsko stafeto na 1600 m. Zadnja, ki je bila uradno priznana in je danes ena izmed privlačnih točk vseh lahkonosilskih prireditve, je stafeta 4x100 m. Po tem obdobju je nastala »Centralcup«.

— **Proslava 30letnice sarajevske kluba »Radnik«.** V soboto in nedeljo je sarajevski delavski športni klub »Radnik« svačeno proslavil 30letnico svojega obstoja in dela. Proslavi je prisostvoval hrvaški državni vodja sporta Misko Zebić. Prirejen je bil večji nogometni turnir, za katerega je daroval Zebić poseben pokal. Pokal družbe hrvaških delavskih klubov sta nastopila tudi zagrebški Hašk in sarajevski SASK, lub e prijel ob tej priložnosti 20.000 km podpore kot priznanje za svoje zaslužno delo.

KLOBUČARNA »PAJK«
vam strokovnatsko očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča
RUDOLF PAJK, Sv. Petra c. 38

— **Spodnje Podonavje-Stajerska 3.1.** V Gradcu je bila v nedeljo nogometna tekma med zastopstvom Stajerske in Spodnjega Podonavja. Po živahni igri je Spodnje Podonavje premagalo Stajersko 3:1 (1:1). — **Stajersko nogometno prvenstvo** se sedaj blizu koncu. V nedeljo je mariborski Rapid v Mariboru premagal Post Grad 10:0 in zopet proučal svoje stremljenje, da postane letošnji splojni tajekiti prvak. V predtekni so mariborski Postarji premagali Rapidovo rezervno 3:1 (2:0). Odpada je prvenstvena tekma med Slovensko Bistrico in mariborskim Postarji. Mariborski Zeleničarji so gostovali v Leibnitzu in premagali tamošnji TuS Leibnitz 4:1. Celje je na svojem igrišču nastopilo proti Graškemu Sportnemu klubu. Premagalo ga je 9:2.

— **VII. kolo italijanskega nogometnega prvenstva.** Jutri bodo v diviziji A odigrane naslednje tekme: v Milanu: Milano-Venezia, v Vicienci: Vicenza-Torino, v Firencah: Fiorentina-Liguria, v Rimu: Roma-Atalanta, v Genovi: Genova-Lazio, v Torinu: Juventus-Bologna, v Livornu: Livorno-Bari, v Triestu: Triestina-Ambrosiana, Livorno se z veliko verjetnostjo obetata nadaljnji dve tekmi, prav tako pa tudi Torino. — V diviziji B se bodo sestale naslednje dvojice: v Busto Ars. Pro Patria-Pisa, v Novari: Novara-Pescara, v Alessandri: Alessandria-Savona, v Modeni: Modena-Cremone, v Bresciji: Brescia-Udinese, v Anconi: Anconitana-Siena, v Palermo: Palermo-Spezia, v Padovi: Padova-Fanfulla in v Napoliu: Napoli-Mater. Napoli in Padova bosta verjetno oba spravila poln izkupiček, med tem ko ima vbočela Spezia težavno nalogo in ni gotovo, ali ne bo morala zapustiti svoj presto.

Obnovite naročnino!

Mali oglasi

DVOSOBNO STANOVANJE lepo, čisto, elektrika, parket, isče ali zamenja z istotakim v mirni, čisti hiši v centru — Kaluža, Gosposka ulica 5-II. o

Inserirajte v »Slov. Narodu«

Tulipane
in krokuze originalne holandske smo dobili
SEVER & KOMP., LJUBLJANA

Oskrbovanje mestnih nasadov nekdanj

Kako so meščani zatirali vandalizem v mestnih nasadih v prejšnjem stoletju

Ljubljana, 12. novembra

Mestni so bili upravičeno ponosni na svoje nasade že v prejšnjem stoletju. Najlepši nasadi so bili že tedaj v Tivoliju, ko je bil zasajen Lattermannov dreved. Tedaj so tudi zasajali dreved od sečanja pošte proti tivoliskemu ali podturenskem gradu. Drugi nasadi so bili majhni, tako da skoraj niso prihajali v poštev, a meščani so jih seveda cenili; bili so jim pri srcu kakor vse, kar je krasilo mesto in bučilo njihov ponos.

Nekateri starejši nasadi

Kako je prišlo do sačitve Lattermannovega dreved, smo že nekoliko opisali. Vedeti moramo, da je bil tedaj ta dreved mnogo daljši, ker posestva tivoliske graščice se ni razlažala. Na starejših načrtih mesta vidimo, da je Lattermannov dreved segal v ravni črti do Nunske ulice. Tedaj so bila zemljišča zahodno od Šelburgove ulice še slabo zazidana. Graščinsko ozemlje se je zlivalo v vrtovi zasebnikov v veliko zeleno površino. Mesto se je začelo razvijati sorazmerno počasi proti zahodu, čeprav je bila lege ugodna za zidanje in kraj je bil lep. Solčno in suho je bilo. Toda tedaj je bilo še povsod dovolj prostora za zidanje in stavbne delavnosti skoraj ni bilo. Zivahnejša stavbna delavnost se je začela v Ljubljani šele po potresi. Ko so pozabili vse, kar so nameravali, je zopet nastopil zastoj in šele po prvi svetovni vojni so začeli zidati na vseh korih in krajih. Dokler ni bilo železnice, so nasadi, odnošna vrtovi — čeprav ne običajni — segali celo do Šelburgove ulice. Tivoli in zvezda sta bila že skoraj zarušena. Ko bi tedaj lahko gledali v prihodnost jasneje, bi nam ostal pas zelene površine, po kakršnem stremi regulator mesta dandanes, od Zvezde do Tivolija. Morda bi tudi nekdanja Bleiweisova cesta ostala del tivoliskih nasadov in bi ne pozabili, da je bil tam nekdanj Čojzov dreved. Kljub vsemu pa moramo biti hvaležni prednamcem, da so nam zapustili vsaj toliko nasadov, odnošna, da so usvarili pogoje za njihov razvoj. Če bi ne bil zasajen Lattermannov dreved, bi se tivoliska graščina najbrž ne spremenila v jasne jarke. Zemljišče bi morda ostalo nezazidano, toda bilo bi nepristopno meščanom kakor je n. pr. zemljišče Čekinovskega gradu. Če ho-

se so stori- za olepšanje Ljubljane prednamci, bi morali naštet vse mestne nasade, ki jih je Ljubljana dobila v prejšnjem stoletju. Narčtov je bilo več, kje vse naj bi zasajali dreved, a vseh niso takoj uresnili. Tako so že v tistih časih, ko je Ljubljana dobila Lattermannov dreved, nameravali posaditi drugje vzdolž Dunajske ceste. Najprej so tam nameravali:

Dreved na Dunajski cesti smo pa dobili leta 1823, torej približno pred 120 leti. Tedaj pa niso sadili akacij, temveč jagnjidi. Pkati so nasadili dreved v s-danji Strelški ulici. Dreved je bil od strelšča, sedaj je Ljudskega doma do Gruberjevega prekopa. Na Dunajski cesti so posadili dreved od mitnice, ki je bila pri Sv. Krištofu, do Save. — O enem starejših in pisali, zato se zdaj ne bomo več spuščali v podrobnosti.

Železnica varuje Tivoli

Železnica je zasekala hudo rano Tivoliju, vsaj tedaj se je zdelo tako. Mesto je bilo ločeno od tivoliskih nasadov, ki so bili razcepljeni na dva dela. Na srečo je ostal manjši del nasadov na mestni strani. Kmalu se je izkazalo, da ozemlja na mestni strani proge ne bo moglo ohraniti nezazidanega. Manjši del tivoliskih nasadov od železnice so se precej dolgo upirali zazidavi. Mestno zidovje je vedno bolj sililo tudi v Tivoli, pos bno tam, kjer ga ni varovala železnica. Da železnica je varovala in še varuje Tivoli, morda bolj kakor slovesna obveza, da bo Tivoli ostal vedno nezazidan. Tako vidimo, da je bilo precej tivoliskega zemljišča porabljenega za druge namene na severni strani, kjer železnica zavije proti vzhodu. Že nekajkrat je bila sprožena razprava o zazidavi zelene površine, ki tudi spada k Tivoliju, ob vselej-mišu in Čekinovem gradu. Odpor mešča-nov proti razdaljnemu okrnjenju Tivoli-ju je pa bil prehud. Na južni strani je »zlezlo« čez železnico v Tivoli »nekaj manjših začasnih stavb, ki tudi niso zavezle večje površine. Precej prostora je zavezlo mestno vrtnarstvo, kar tudi ni takšna nesreča. Morda je še celo bolje, da se je na robu Tivolija naselilo mestno vrtnarstvo, ker je bilo s tem preprečeno, da bi kdo drugi posegel po lepem zemljišču, mestnega vrtnarstva sčasom spremenilo v mestnega vrtnarstva sčasom spremenilo v otroško igrišče, v lepe nasade, ter da bodo rastlinjake prestavili na bivše Kolimanovo posestvo pod Rožnikom. Kako dobro je že-

leznica varovala Tivoli, sprevidimo najlaže od Ceste na Rožnik do Fuharjeve ulice. Na notranji strani železnice je v tem delu že skoraj vse zazidano; tudi Trubarjev park se je zelo zmanjšal, na zunanji strani je pa ostal Tivoli neokrnjen, kakršen je bil v prejšnjem stoletju. Spremenil se je le toliko, da je postal lepši, ker je dandanes bolj skrbno urejen in ni več zanemarljivih travnikov.

Prva igrišča v Tivoliju

V Tivoliju se meščani niso vedno le spre-hajali. V začetku so rekateri zašli v ti-volske drevede tudi s kćijami. Tam so tudi radi jezili. To je bilo pozneje prepo-vedano in šele tedaj je Tivoli postal park v pravem pomenu b-sede. V Tivoliju je do-bila mladina tudi kmalu svoje igrišče. Igriš-če za velesojmšim ima že svojo tradicijo. Tam se je mladina zbirala že v prejš-njem stoletju, kmalu potem, ko je bil za-sajen Lattermannov dreved. Gimnazij-sko ravnateljstvo je zaprosilo, naj bi odk-a-zali za igrišče dišakov primeren prostor. V ta namen je bil določen del zemljišča »tik ob tivoliskem gozdu«, menda nekje tam, kjer se otroci pozimi sankajo. Na travniku niže so pa otroci še pred leti bili žogo. Ker se je mladina tam sestajala tudi, ko ni bilo več uradno priznanega igrišča v Tivoliju, so se odločili, da preuredi v igri-šče travnik nasproti Trubarjevega parka. Tisti travnik je bil prejšnje čase še neure-jen. Poslej je v njem, zlasti ob vodometu, igrišče za najmanjše, ki so se pod nadzor-stvom mamic in sestuj.

Tudi vandalizem ima tradicijo...

Cim je Ljubljana dobila nasade, so se začeli udeleževati vandali. Delali so veliko škodo že v prvem mestnem nasadu za škofijo. Lomili so vse, kar jim je prišlo pod roke. Tivoli so vandali menda nameravali povsem uničiti. Kakor da so se zakleli proti Lattermannovemu drevedu, so začeli puliti komaj posajena drevesa. Že leta 1816, ko delo še ni bilo končano, so div-jaki porušili in polomili mnogo dreves. Te-daj so čuvali stražili do 2. poroč, a div-

jaki so menda bedeli tako dolgo, dokler ču-vaji niso sadrimali. Meščani so se silno razsuli nad divjaštvom sovražnikov tivol-skih nasadov. To je razumljivo, saj so mnogo žrtvovali za Lattermannov dreved in zelo so se ponašali z njim. Zato so skušali pošeno zagosti neznanim divjakom, da bi jim za vselej minilo veselje delati škodo ter sramoto mestu. Sestavili se je odbor, ki je razpisal nagrado za izsleditev vandalo-v. Ali so potem ujeli koga, ki bi preiskusal svojo meč nad drevedem v Tivoliju, ni zna-mo. — Vandalstva pa ni bilo mogoče nika-dar povsem zatreti. Vedno je nekaj ljudi, ki ne morejo krotiti svojih bolehnih na-gonov, še več jih je, ki jim pljača stopi v glavo, da ne vedo kaj to je — jask. — Na sa je tivoliske nasade oskrboval v prejšnjem stoletju stavbnik Fr. Zeschko in sicer za 104 goldinarje na leto. Do leta 1820 se ni-so imeli stalnega vrtnarja. Tedaj so ga za-poslili, kar je bilo neobhodno potrebno. To je bil začetek mestnega vrtnarstva, ki se je v desetletjih razvilo v vzoren oddelek magistrata. Ko je bil zaposlen le en vrtnar, je imel mnogo dela, čeprav so bili mešin nasadi tedaj še majhni. Obrezati je mora-drevede enkrat na leto, mlada drevesa je n-okopaval. Trikrat na leto je pokosil travo ob drevedih, a baje je tedaj tu in tam trava rasla tudi v samem drevedu, ker še ni bilo takšnega prometa. Magistrat je potreboval tudi drevesnico, ko je mesto dobilo nasade. Omisli si jo je že 1. 1821 ob Celovski cesti. — Meščani so v začetku obupavali nad tivoliskimi nasadi, ne le, ker so vandali delali veliko škodo, temveč tu-di, ker so drevesa slabo rasla. Posebno sla-bo so rasli kostanj. Zato so že prihodnje leto prisadili še po eno akacijo med dva kostanja. Končno se je magistrat obrnil na strokovnjake pri Kmetijski družbi, da bi ugotovili, zakaj drevesa ne uspevajo bolje. Strokovnjaka sta opravila svojo nalogo ter poročila magistratu, da drevesa ne morejo rasti, ker so posajena pregošto. Predlagala sta naj prečkajo akacije. Magistrat se je ravnal po tem predlogu in posej so imeli v Lattermannovem drevedu vedno ko-stanji kakor še dandanes.

V spomin odlični sotrudnici „Slov. Naroda“

Sonji — učiteljici Ani Fabjanovi, umrli pred 30 leti

Ljubljana, 12. novembra

Dne 5. novembra je minulo 30 let od smrti učiteljice Ani Fabjanove; ki je umr-la v graščini v Gradcu, kamor se je po predčasni upokojitvi — radi bolezn — preselila iz Semeča, kjer je nazadnje služ-bovala.

Marice Nadlišek-Bartolove »Slovenka«, je prva prižgala svoj žar, budila, klicala in va-bila k sebi nadarjene Slovence, da bi ob njeni luči in toploti razširjale našo lepo besedo in z njo širile izobrazbo.

V prvi številki z dne 2. januarja 1897. so se že oglašile mlade moči, med katerimi je bilo največ učiteljic, ki so imele v tistem času najvišjo žensko izobrazbo. Pri »Sloven-ku« so sodelovale učiteljice, ki so za-pisane v zgodovini slovenskega slovstva: Marica Strnad-Cizerleja, Elvira Dolinar, Vida Vovk-Jerajeva, Kristina Schulerjeva in Ljudmila Poljančeva-Nataša.

Po šestih letih je »Slovenka« prene-hala izhajati in novi mladi atlenti iz vrst učiteljic so se začeli oglašati v »Slovenskem Narodu« in temu listu velja neoporečna hvala, da je sprejel literarno nadarjene učiteljice za svoje sotrudnice ki so polnile kolone podlistkov in od teh so razširile svo-je delovanje pri drugih listih in revijah. — Od 1. 1905 dalje so se v »Slovenskem Na-rodu« pojavile učiteljice: Marija Kmetova, Hasanarčeva Iva Čečeva, Marija Grošlje-va, Sonja Ana Fabjanova in Mara Tavčar-jeva, pozneje še druge z Maro Lamutovo. Uredništvo »Slovenskega Naroda« je bilo učiteljicam vedno naklonjeno. Ki niso le prispevale z leposlovjem, temveč so bile tudi dopisovalke iz svojih službenih kra-jev, med katerimi je bila tudi Ana Fabja-nova.

Ko se je v podlistku »Slovenskega Na-roda« pojavilo ime Sonja smo postale po-zorne na novo moč in tembolj, ko smo zve-dele, da je to psevdonim učiteljice.

Ana Fabjanova je bila rojena na Turja-ku, kot hči grajskega uslužbenca l. 1880. So-lala se je na lgu, dalje v Ljubljani pri Ur-sulinkah, kjer je završila meščansko šolo z odličnim uspehom. L. 1900. je položila ma-turo na ljubljanskem učiteljski službovala je na Radovici pri Metliki, na Bučki pri Krškem, se vrnila nazaj v Belo Krajino in sicer v Dragatuš, od tu v Semeč, kjer je stopila v pokoj. Iz Semeča se je preselila na graščino Krupov Gradac, kjer je umrla v starosti 32 let.

Pisateljstvu je začela že na učiteljski, v javnosti pa se je oglašila 1905. v »Slo-venskem Narodu«, ki je bil vodilni list na-še javnosti. Tisti čas so pisali v kolone feljtonov odlične osebnosti, kakr Ivan Can-kar, Anton Askerc — dr. Fran Tominec, dr. Alojzij Kokalj, dr. Valentin Korun, dr. Milutin Zarnik, Fran Milčinski Ivan Lah, Vitomir Fedor Jelenc in drugi. Zato je mo-rala biti učiteljica, ki je poslala svoje spise, izrazit talent, da ji je odprlo uredništvo »Slovenskega Naroda« svoje predale, Sonja Ana Fabjanova je priobčala v tem dnevi-ku sledeče spise: Kuzmin Miha, Odkomek iz kmečkega življenja, Stara pesem, Pri mri-čju, Prijatelj Šime, Frida iz naše vasi, Po-vest v pisnih in Dilematje.

Od »Slovenskega Naroda« je prešla na druge liste. Pisala je v »Domačega prijate-lja« v Pragi, katerega je urejevala Zofka Kveder-Jelovska, ki je bila edinstvena v svojih pisnih do sotrudnic s pobudami, ki so kresale voljo do dela, posebno s Sonjo je bila v iskrenem dopisovanju.

Sonja Ana Fabjanova se je najbolj oke-nila »Slovenske gospodinjice«, katere je ure-jevala in vodila skrbna in vzorna roka Min-ke Govekarjeve. Pisala je članke iz ženskega pokreta, črtice in novele. V »Sloveni-ski gospodinjici« je priobčala tudi »Chopinov motiv« pesnitev v verzih, ki je gnjilivo tu-žen po vsebini, kakor da je napisal v težki slutnji smrti, saj je ob pisanju tega dela že začela zavratna bolezen svoje uničujoče delo v mladem telesu inteligentne učiteljice.

Jesenski veter je raznašal uvele liste pod oknom njene sobe, ko je božja poslanka utrgala list Sonjinega življenja. — a ta list je bil še nepopoln... in to je navdalo učiteljice v Beli Krajini, ki smo jo spremlje na pokopališče v Podzemlju s prežalostnimi mislimi in besedami ob slovesu. Uredništvo »Slovenskega Naroda« je posvetilo svoji odlični sotrudnici gniljive spominke besede. Med drugim je omenilo: »Skromno, slabotno dekle je bila pokoj-na, a pisateljski talent, kakršnih je malo med slovenskim žensstvom. Kaj bi lahko postalo iz tega dekleta, ako bi živelo v ugodnejših razmerah in da ni tako zgodaj začelo bolehati. Ana Fabjanova je za naš list napisala le nekaj feljtonov pod imenom Sonja, a vsak teh listov je bil umotvor, vsak je bil biser...«

Učiteljica Ana Fabjanova se je živo za-nimala za žensko gibanje. Z Antonom

Italijansko-lovsko letalo pred startom iz nekakega italijan-skega oporišča na ruskem bojišču

Askercem so je udeležila kongres Svo-bodne misli v Pragi. Bila je izredno izobra-žena, govorila je več jezikov in je slo-vanske klasike čitala v izvorniku. Vse svoj prosti čas je posvetila študiju svetovne literature in filozofije. Njen slog je bil krepak, odločen, snov je zajemala iz dejan-skega življenja in iz svoje okolice.

Ob 30letnici smrti odlične sotrudnice »Slovenskega Naroda« naj bodo te vrstice nepozabljivi tovaršici-knjizevnici Sonji v najbližji spomin.

Mara Tavčarjeva

250 let stara opera

Ob koncu 17. stoletja so bili tudi v Nem-čiji knežji dvorci edini, kjer se je gojila opera. To je tudi razumljivo, saj so imeli na razpolago vse za slajšne uprizoritve. Tu se je lahko opera najbolj razvijala. Mestne občine so imele le v redkih prime-rih lastne opere. Med takimi izjemami je bilo mesto Leipzig, ki je imelo lastno opero

že v 17. stoletju. Mesto je hotelo s tem ustreči mnogim tučcem, ki so prihajali trikrat na leto v Leipzig na velesojem. Tako so lahko tuji združili prijetno s ko-rstnim.

Opero v Leipzigu je ustanovil kapelnik na dvoru saškega kneza v Dresdenu Strungk. Vladar mu je dovolil zgraditi v takratni glavni leipziški ulici prvo operno gledališče. V pčilih 30 letih je uprizorila leipziška opera semo med velesojem 104 opere. Prva opera je obstojala do leta 1720 in je uprizorjala samo nemške opere. 24 let pozneje se je pa pojavila v Leipzigu potujoča italijanska skupina, ki je upri-zarjala italijanske opere. Pozneje so z ve-likim uspehom uprizorjali poleg domačih tudi tuje opere. Prve trajne temelje je pa dobila operna umetnost šele, ko je prešlo gledališče leta 1817 v mestno upravo. Naj-slovičnejši nemški orkester Gewandhausor-kester je postal takrat mestni orkester in temelj opere. Leta 1868 je dobila opera svojo novo poslopje, v katerem deluje še zdaj. Tu je do svoje smrti deloval tudi naj-večji nemški dirigent Arthur Niksch.

Moderno kletarstvo na Slovaškem

Leto naše slovaško vino je izvrstno — Pridelek je ranjši od lanskega

Po podatkih državnega raziskovalnega zavoda v Bratislavi ima Slovaška 8307 ha vinogradov. Najbolj vinorodni kraji Slova-ške so ob južnem vzhodu malih Karpatov v področju Bratislave ter v južnem delu vzhodne Slovaške. Letina je zelo različna. Leta 1939, ko je trta zelo dobro obrabila, je znašal pridelek na hektar v bratislav-skem okrožju 34,95, v drugih vinorodnih krajih pa samo 17,04. Predlanskim je znašal pridelek v bratislavskem okrožju samo 10,12, drugod pa samo 6,8 hl. Prav tako različna je tudi kakovost vina. Navadno je v moštu 15,6 do 20% sladkorja, letos bo pa vino izredno dobro, saj ima mošt nad 20%. Po kakovosti je bila torej letos vinska le-tina na Slovaškem izredno dobra, po koli-čini pa pod povprečjem in je le nekoliko večja od predlanske, ko je pridelala Slova-ška 140.000 hl vina.

Vinarstvo Slovaške je po pretečni ve-čini v rokah nemških vinogradnikov. Ti so organizirani v sedmih vinogradniških za-drugah, ki štejejo okrog 800 članov. Pred-lanskim in lani se niso imeli na razpolago nobenih kleti, vendar so pa kupili predlan-skim 2.000.000 lani pa še 2.100.000 litrov vina. To vino je slovaškim v Nemčijo in Protektorat, Vinogradniki so takoj do-bili izdatna naplačila za svoje zaloge. Po-zneje, ko se je vino podražilo, jim je bila pa še izplačana razlika v cen. Za pridelek 1940/41 so prejeli okrog 4 milijone za pri-delek 1941/42 pa nad 6 milijonov dopla-čila.

Se lani so začeli graditi tri moderne kleti v bratislavskem okrožju. Kleti so že toliko

dograjene, da bodo lahko spravili v nje letošnji pridelek. Prostora je v njih za 23.000 hl vina. Opremljene so z najmodernejšimi slikskalcinami. Tako ima zdaj Slova-ške vse pogoje za pridelovanje prvostan-ega vina. Osebnje je strokovno dobro iz-šolano. Kletarske naprave so izpopolnjene z napravami za umivanje steklenic, sterili-zatorji, stroji za zamaške in etiketiranje, z dvigali itd. Nad kletmi so pa moderno opremljene restavracije z zborovalnicami, pisarnami itd. To, kar je v Nemčiji samo ob sebi razumljivo tudi pri najmanjšem vinar-skem obrtu, se uvaja zdaj tudi na Slovaškem.

Medicinska predavanja

Rektor berlinske univerze prof. dr. Lo-thar Kreuz je predaval 2., 3. in 4. t. m. v Bukarešti o zdravljenju in zaposlitvi vojni-h invalidov. Prvo predavanje je bilo na me-dicinski fakulteti bukareske univerze. Tu je predaval dr. Kreuz o potrebi najnovejših amputacij nog in rok. Članom anatomske kliničnega društva je predaval o zdravni-skem obnovitvenem delu pri težkih ampu-tacijah rok in nog. Zadnje predavanje je bilo splošnega značaja in prisostvovali so mu tudi mnogi povabljeni gostje med njimi soproga maršala Antonesea. Sloveči berlins-ki zdravnik in učenjak je sklenil zavzeti se tudi za rumunske vojne invalide, in bo sodeloval s pristojnimi rumunskimi ob-lastmi.

D. Du Maurier:

Prva žena

Roman

Naslonil se je bil na naš voz in si zasenčil oči z roko. »Kaj ne bi mogli poslati tega preklicanega lajnarja k vragu?« je rekel. »Njegovo ciguljenje mi je neznošno.«

»Ali ni najbolj preprosto, da mu sam poveš?« ga je zavrnil Maksim. »Se čutiš zmožnega, da boš vo-zil? Ali bi morda rad, da Julian prisede k tebi?«

»Minuto, samo minuto,« je mladi človek zamr-mal. »Zdaj mi odlega... A ti ne razumeš. Ta no-vice je bila zame hud udarec, povsem me je vrgla s tira.«

»Za boga, dečko, opametuj se,« je rekel Ju-lyan. »Če ste potrebni okrepčila, stopite nazaj in poprosite zanj doktorja Bakerja. Ta bo najbolje vedel, kaj je za vas. Samo tu na cesti nikar ne uprizarjajte nastopa.«

»Oh, vam je lahko govoriti!« Favell se je vzvra-nal ter pogledal Juliana in Maksima. »Vi ste zdaj brez skrbi. Maksim je dosegal, kar je hotel, in če bo treba, dobi od Bakerja celo dokaz, črno na be-lem. In gospod polkovnik bo v zahvalo za opravlje-no delo lahko vsak teden obedoval v Manderleyu in se bo še postavil s tem.«

»Kaj menite, ali ne bi sedli v avtomobil?« je pol-

144

kovnik rekel Maksu. »Saj lahko spotoma govorimo.«

Maksim je odprl vrata in ga spustil v voz; jaz sem sedla na prejšnje mesto. Favell je še vedno slonel ob našem avtomobilu in se ni ganil. »Svetoval bi vam, da se peljete naravnost domov in ležite v posteljo,« mu je rekel polkovnik. »In počasi vozite, drugače je nevarnost, da pridete v ječo zaradi ma-lomarne usmrtnice. In... glede na to, da se najbrže več ne vidiva, vzemite hkratu na znanje, da imam kot mirovni sodnik neka pooblastila, h katerim bi se utegnili zateči, če se še kdaj pokažete v Kerrithu ali njegovi sosesčini. Izsiljevanje ni nikoli za dolgo dobičkanosna obrt, gospod Favell. In naj se vam zdi še tako malo verjetno, vendar vemo tudi to, kako je treba ravnati z izsiljevalci.«

Favell je opazoval Maksima. Pepelnata barva mu je polagoma izginjala z lic, in uistnino so se mu znova krivile v prejšnji nesramni rečaji. »Nu, da, Maks... lahko se pohvališ, da si imel srečo, kaj?« je rekel počasi. »Odsihod boš, mislim, mirno spal. Vendar, vendar... zapomni si, da se najbolje smeje tisti, kdor se smeje nazadnje... vsak po svoje...«

Maksim je še pogledal voz. »Mi imaš še kaj po-vedati?« je vprašal. »Če je tako, lahko poveš kar zdaj.«

»Ne,« je Favell odvrnil. »Ne, ne bom te zadrževal. Kar vozi.« Še vedno s smehljajem na obrazu, se je umaknil na pločnik. Voz je potegnil. Na ovinku, pri skrinjici za pisma, sem se obrnila in ga videla, kako je še vedno gledal za nami in smeje se mahal z roko.

Nekaj časa smo molče brželi dalje. »Nič ne bo

mogel napraviti,« je nazadnje rekel polkovnik Ju-lyan. »Ta nasmeš in to mahanje z roko sta bila sa-mo del njegovega blufa.« Takšni nepridipravi so vsi enaki. A zdaj nima več kaj govoriti. Bakerjeva iz-java mu je zavezala jezik.«

Maksim ni odgovoril. Skrivaj sem ga pogledala, toda njegov obraz mi ni odkrival ničesar. »Vsa časa mi je bilo na misli, da nam ne more dati ključa nihče drug kakor Baker,« je polkovnik nadaljeval. »Vsa skrivnost, ki je obdajala tisti domček, in to, da ga je zamolčala celo gospe Danversovi... Nekaj je su-mila, kakor vidite; vedela je, da je nekaj narobe. Vsekako prava tragedija. Tragedija. Dovolj, da se ženski, ki je še mlada in lepa, zmeša v glavi.«

Ob cesti, ki se mi je zdel brez konca, so limuzi-ne, odprti vozovi in majhne vile z novimi vrtilci ka-kor blisk žvigali mimo nas in zapuščali v mojem duhu neizbrisne dojme.

»A vi, de Winter, kaj niste nikoli nič zaslužili o tej stvari?« je vprašal Julian.

»Ne,« je Maksim odvrnil. »Nikoli ne.«

»Nekateri ljudje imajo vprav bolesten strah pred... pred takimi stvarmi. Posebno ženske. Tako je moralo biti tudi pri vaši ženi. Za vse na svetu bi bila imela dovolj poguma, samo za bolezen ne. Ni se čutila zmožna, da bi kljubovala telesni bolečini. Pha, tako ji je bila vsaj prizanesena.«

»Da, da...«

»Mda, da...«

»Mislim, da ne bi bilo napač, če bi biser prevel-kega hrupa razširil po Kerrithu in po grofiji Glas, da nam je neki zdravnik v Londonu povedal na-

gib... Za slučaj, če bi nastale čenče; človek nikoli ne ve. In če bi ljudje vsaj približno vedeli resnico, bi bilo tudi vam mnogo laže.«

»Da,« je rekel Maksim. »Da, razumem.«

»Čudno, skoraj bi rekel, nadležno je, kako se na deželi širijo istorije. In koliko časa ne utihnejo! Nikoli nisem mogel razumeti, zakaj je tako, a res-nica je na žalost takšna. Ne da bi v vašem slučaju pričakoval še kakih... sitnosti, ali, veste, zmerom je boljše, da je človek na vse pripravljen. Ljudje so zmožni, da zaženo najneverjetnejše govorice, če imajo le količjak priložnosti za to.«

»Da...«

»Vidva s Crawleyem bosta seveda zadušila vsako čenčo, ki bi ji čela krožiti po Manderleyu, in jaz lahko storim v Kerrithu isto. Tudi svoji hčerki porečem besedico zastran tega. Mnogo obuje z mladimi ljud-mi, in prav ti so največkrat tisti, ki brez preudarka govorijo tja v en dan. Mislim, da vas časniki ne bodo več nadlegovali, in tako vam je vsaj ta skrb odvzeta. Oh, videli boste, čez dan ali dva bo vse pozabljeno.«

»Da...« je odgovarjal Maksim. Vozili smo skozi predmestja na severu Londona, in kmalu smo bili spet v Finchleyu in v Hampsteadu.

»Pol sedmih...« je rekel polkovnik. »Kakšne na-mene imate? Jaz imam v St. John's Woodu sestro in bi se najrajši ogledal pri nji, da jo iznenadim in se povabil na večerjo. Tako sem lahko še za časa v Paddingtonu, da ujamem zadnji vlak. Vem, da je ves ta teden še v mestu. Prepričan sem, da bi bila pre-srečna, če bi vaju mogla pozdraviti...«